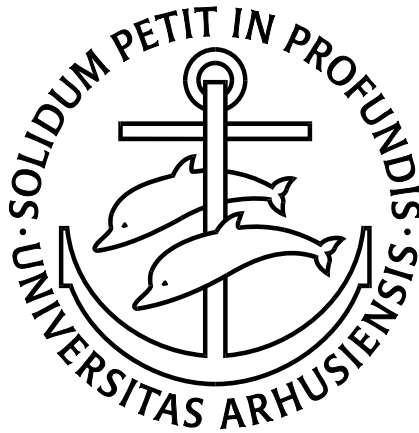

Kandidatspeciale

I spændingsfeltet mellem værdier og traditioner - indblik i tidligere sygeplejestuderendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen

af

Ida Lunddahl Bager

Navn: Ida Lunddahl Bager
Modul: Speciale
Måned og år: Juni 2010
Vejleder: Regner Birkelund
Anslag: 119.997

I spændingsfeltet mellem værdier og traditioner - indblik i tidligere sygeplejestuderendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen

af

Ida Lunddahl Bager

Afdeling for Sygeplejevidenskab
Institut for Folkesundhed
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Aarhus Universitet
Høegh-Guldbergs Gade 6A
Bygning 1633
8000 Århus C

Resume

Titel: I spændingsfeltet mellem værdier og traditioner - Et indblik i tidligere sygeplejestuderendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

Formål: at skabe indsigt i og forståelse af unge, tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

Metoden udgøres af en fænomenologisk-hermeneutisk inspireret tilgang med udgangspunkt i Kvale & Brinkmanns beskrivelse af det kvalitative interview. Dataindsamlingen foretages gennem et fokusgruppeinterview, mens baggrundsdata og en frafaldsregistrering bidrog til datamaterialet.

Det konkluderes, at centrale faktorer af betydning for informanterne var en manglende identifikation med rollen som sygeplejerske og oplevelsen af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske. Frafaldsregistreringen viste faktorerne: Oplevelsen af at være skuffet over indholdet i den kliniske undervisning, for højt niveau i den kliniske og teoretiske undervisning, muligheden for at genoptage tidligere arbejde samt oplevelsen af ikke at være studieparat. Desuden ses sammenfald og forskelle i frafaldsmønstrene i perioderne fra 2001 til 2008 og fra 2008 til i dag.

Grundet et eksplorativt formål, leder fundene ikke direkte til handlinger i praksis.

English summary

Title: In the tension field between values and traditions – Insight in former student nurses' experiences of quitting the education.

Aim: To produce insight and understanding of young, former student nurses' experiences of quitting the education.

Method: The method is composed of a phenomenological hermeneutical inspired approach on basis of descriptions of the qualitative interview by Kvale & Brinkmann. Data collection was carried out by a focus group interview, while background data and a record of drop-out contributed to the data material.

Conclusion: Central factors of significance for the informants was lack of identification with the role of being a nurse, and the experience that the object of the education was not to become a nurse. The record of drop-out showed the factors: Being disappointed by the content of the clinical education, too high standard in the clinical and theoretical education, the opportunity to recommence former work and not being ready to study. Convergences and differences were seen in the drop-out pattern from 2001-2008 and from 2008-today.

Due to the exploratory aim, the findings do not directly lead to a course of action in practice.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	1
1.1 Problemafgrænsning	4
1.2 Problemformulering	5
1.3 Formål	5
2. Litteraturgennemgang	5
2.1 Litteratursøgning	6
2.2 Præsentation af relevant litteratur	7
2.3 Litteraturens fund	8
2.3.1 Fortrudt valg af uddannelse	8
2.3.2 Undervisningen	9
2.3.3 Det sociale miljø	10
2.3.4 Baggrundsdata	10
2.4 Sammenfatning	11
2.5 Forskningsspørgsmål	11
3. Metode	12
3.1 Undersøgelsens opbygning	13
3.2 Fænomenologisk tilgang til indsamling af datamateriale	13
3.2.1 Bevidsthedens betydning i den fænomenologiske tilgang	14
3.2.2 De tidligere studerendes livsverden	14
3.2.3 Forforståelse som led i en fænomenologisk tilgang	15
3.3 Hermeneutisk tilgang til analysen	15
3.3.1 Indledende overvejelser om analyse af datamaterialet	16
3.3.2 Meningsfortolkning	16
3.3.3 Håndtering af forforståelse	19
3.4 Den teoretiske referenceramme	20
3.4.1 De unge i dag	21
3.4.2 Unge og uddannelsesfrafald	23
4. Dataindsamling	24
4.1 Dataindsamlingens første del: design af fokusgruppeinterview	24
4.1.1 Ethiske overvejelser	25
4.1.2 Rekruttering af informanter	25

4.1.3 Interviewguide.....	26
4.1.4 Interviewet.....	27
4.1.5 Transskription.....	28
4.2 Dataindsamlingens anden del: baggrundsdata og frafaldsregistrering.....	28
5. Analyse.....	29
5.1 Præsentation af informanter.....	31
5.2 Præsentation af frafaldsregistrering.....	31
5.3 Fund.....	32
5.3.1 At være utryg i den kliniske undervisning.....	32
5.3.2 At mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning.....	34
5.3.3 At vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning.....	35
5.3.4 At stå udenfor klassens fællesskab.....	37
5.4 Sammenfatning.....	38
6. Diskussion af undersøgelsens fund.....	40
6.1 Diskussion de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.....	40
6.1.1 At være utryg i den kliniske undervisning.....	40
6.1.2 At mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning.....	42
6.1.3 At vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning.....	43
6.1.4 At stå udenfor klassens fællesskab.....	46
6.1.5 Sammenfatning.....	48
6.2 Diskussion af undersøgelsens og litteraturgennemgangens fund.....	50
6.2.1 Baggrundsdata.....	50
6.2.2 At være utryg i den kliniske undervisning.....	52
6.2.3 At mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisningen.....	52
6.2.4 At vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning.....	52
6.2.5 At stå udenfor klassens fællesskab.....	52
7. Metodekritik og diskussion af undersøgelsens validitet.....	53
7.1 Den håndværksmæssige kvalitet.....	53
7.2 Den kommunikative validitet.....	54
7.3 Pragmatisk validitet.....	55
8. Konklusion.....	56
9. Perspektivering.....	58

10. Litteraturliste.....	60
11. Bilagsfortegnelse.....	65

1. Indledning

”Mange har haft dårlige oplevelser, når man har et frafald på 30-40 pct. nogle steder. De er ikke gode ambassadører for uddannelsen. De siger ikke til deres lillesøster eller veninde: Det er da sygeplejerske, du skal være!” (Bjørnsson 2008).

Sådan udtaler Jakob Lange, leder af KOT¹, til tidsskriftet Sygeplejersken om sygeplejerskeuddannelsens frafaldsproblematik i Danmark (Bjørnsson 2008). Her understreges, at sygeplejestuderendes dårlige oplevelser i uddannelsen kan medføre et stort frafald og et negativt omdømme af sygeplejerskeuddannelsen.

I figur 1 har jeg illustreret udviklingen på baggrund af de seneste offentliggjorte data fra Undervisningsministeriet (Undervisningsministeriet 2010).

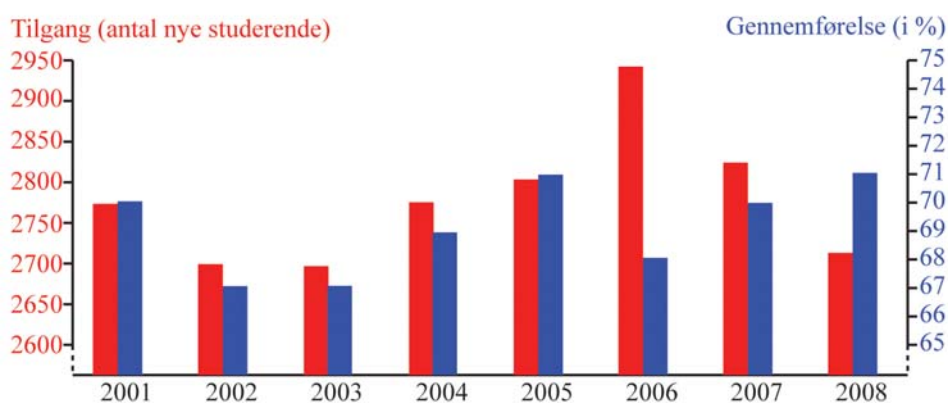

Fig.1; Udviklingen af tilgang til og gennemførelse på sygeplejerskeuddannelsen

I figur 1 ses, at tilgangen steg i perioden 2004 til 2006, mens der i de efterfølgende år ses et lille fald. Imidlertid tegnes et billede af, at frafaldet i sygeplejerskeuddannelsen siden 2001 har været stabilt højt, omkring 30%, hvilket er problematisk, idet den eksisterende sygeplejerskemangel i Danmark forventes at stige i de kommende år (Søndergaard 2007, DSR 2009, Eskildsen 2007).

Flere kilder påpeger, at patienters behov for sygepleje ikke kan imødekommes tilstrækkeligt, blandt andet grundet det store frafald i sygeplejerskeuddannelsen med sygeplejerskemangel som en følge. Hermed øges patientrisikoen for mortalitet, komplikationer mm. (El-Masri 2003, Kruckow 2007). Der er desuden store samfundsøkonomiske omkostnin-

¹ Den Koordinerede Tilmelding

ger forbundet med studiefrafald, idet staten hvert år bruger 600 mio. kr. på uddannelsesområdet pga. frafald (FTF 2009).

At reducere frafaldet på sygeplejerskeuddannelsen er således en aktuell udfordring i den sygeplejefaglige udvikling. I forlængelse heraf undrer jeg mig over, hvornår frafald blev et aktuelt emne i debatten om sygeplejerskeuddannelsen.

I årene efter 2001 ses et stigende fokus i den offentlige og sygeplejefaglige debat på frafald i sygeplejerskeuddannelsen. Samme år overgik uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje, og en ny bekendtgørelse trådte i kraft (Anonymous2001b, Anonymous2001a). Hermed blev der foretaget markante ændringer i uddannelsens indhold og opbygning, herunder en højere grad af professionalisering og kvalificering til akademisk videreuddannelse (Beedholm, Frederiksen 2004). I medierne blev det store frafald blandt andet tilskrevet uddannelsens høje faglige krav og et ringe socialt miljø (Jarl 2003, Havemann 2001, Anonymous2001c, Pedersen LF 2005).

I 2006 blev debatten intensiveret i den danske dagspresse. Baggrunden var rapporten, ”Sygeplejerskeuddannelsen – de studerendes vurdering og frafald”, der blev udarbejdet af AKF² på foranledning af Undervisningsministeriet (Pilegaard Jensen 2006). Rapporten viste ikke et entydigt billede af årsager til frafald, men alligevel blev en professionsekstern kritik rettet mod uddannelsens akademiske sigte og teoretiske vidensgrundlag. Overlægen Benn Duss udtalte i et debatoplæg, at teoretisk funderede fag som sociologi, videnskabs-teori mm. ikke forudsættes for at blive en god sygeplejerske, hvorimod de praktiskorienterede fag blev vurderede vigtige (Dahlgager 2006). Tilsvarende udtrykte daværende undervisningsminister Bertel Haarder bekymring, idet han så uddannelsens akademisering som årsag til det store frafald (Aarsland, Christensen 2006).

Sygeplejersker modsvarede kritikken, heriblandt daværende formand for Dansk Sygeplejeråd Connie Kruckow, der udtalte, at sygeplejen kræver teoretisk forankring (Herning 2006, Krøll 2006, Skjoldager 2006). Imidlertid var de sygeplejestuderendes perspektiv nærmest fraværende i debatten.

² Anvendt Kommunalforskning

I september 2006 nedsatte Undervisningsministeriet et udvalg med henblik på revision af sygeplejerskeuddannelsen for at mindske frafaldet, og en ny bekendtgørelse trådte hermed i kraft i 2008 (Anonymous2008a, Sygeplejerskeuddannelsens lederforsamling 2006).

Heri bestod initiativer med henblik på at reducere frafaldet af en opprioritering af det naturvidenskabelige område i den teoretiske undervisning og tidlig placering af den første kliniske undervisning (Anonymous2008a, Sygeplejerskeuddannelsen i Danmark 2006).

Ændringerne var hermed ikke nær så markante som de, der blev foretaget i bekendtgørelsen fra 2001, hvorfor der kan stilles spørgsmålstegn ved, om ændringer i uddannelsens indhold og opbygning alene kunne reducere det store frafald.

Ifølge Wackerhausen³ forudsætter optagelse i en profession tilegnelsen af professionsidentitet (Wackerhausen 2002). Imidlertid understreges, at ikke alle, der søger en bestemt profession, har samme professionsidentitet, idet personlige elementer afspejler den enkelte gennem dennes historie og erfaringer. Den studerende søger om at blive *en af vores slag*, og ved manglende indfrielse heraf opstår udstødelsesmekanismer (ibid.:66). Således er personlige elementer, forstået som personlige karakteristika mm., af betydning for den studerendes indtræden i sygeplejefprofessionen. Plant⁴ påpeger desuden, at unge søger at skabe mening med livet gennem konstruktion af selvidentitet sideløbende med deres uddannelse (Plant 2000). Identitet er netop de træk, der kendetegner og afgrænser en person som forskellig fra andre (Anonymous2008b). En person har forskellige gruppeidentiteter, der omfatter et begrænset sæt af egenskaber og færdigheder (ibid.). I en undersøgelse af Kupferberg⁵ findes, at en forudsætning for indtræden i sygeplejefprofessionen er identifikation med rollen som sygeplejerske (Kupferberg 1999). Hermed forstås personlige elementer centralt i den studerendes identitet, der er betydningsfulde for udvikling af professionsidentitet og dermed gennemførelse af uddannelse.

³ Steen Wackerhausen (1954-): professor, Afdeling for Filosofi, Århus Universitet.

⁴ Peter Plant: lektor på Institut for Didaktik ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.

⁵ Feiweil Kupferberg (1946-): tyskfødt professor på Institut for Pædagogisk Sociologi ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.

Som følge heraf undrer jeg mig over, hvilke frafaldsmønstre, der gjorde sig gældende efter bekendtgørelsen fra 2008 trådte i kraft. En indledende litteratursøgning⁶ på området viste dog, at området endnu ikke er undersøgt.

Internationalt har diskussioner om frafald i sygeplejerskeuddannelsen ligeledes gjort sig gældende. I Storbritannien er økonomiske problemer, personlige egenskaber og alder centrale emner i diskussionen om frafald (O'Donnell 2009, Cordell-Smith 2008, McLaughlin, Moutray & Muldoon 2008, Waters 2006, Prymachuk, Easton & Littlewood 2009) . I USA ses frafald blandt etniske minoriteter som et centralt emne, mens der i Norge er fokus på alder, manglende arbejds erfaring og oplevelser i den kliniske undervisning (Alicea-Planas 2009, Gardner 2005a, Gardner 2005b, Mulholland et al. 2008, Kloster 2005).

1.1 Problemafgrænsning

Som repræsentant for sygeplejerskeuddannelsen i Studievalg Østjylland oplevede jeg, at unge på ungdomsuddannelserne var frustrerede over valg af videregående uddannelse, hvilket har bidraget til min interesse for de unges navigation i uddannelsessystemet. *Ung*⁷ har jeg valgt at afgrænse til værende under 30 år.

Som studerende ved Kandidatuddannelsen i Sygepleje, Århus Universitet, har jeg i en semesteropgave tidligere argumenteret for, hvordan en professionsekstern diskurs om frafald medvirkede til ændringerne i bekendtgørelsen fra 2008 (Bager 2010). Effektiviteten af bekendtgørelsen har hermed skærpet min interesse for, hvorvidt ændringerne heri har påvirket frafaldsmønstret i dag.

Da de sygeplejestuderendes perspektiv nærmest var fraværende i debatten om frafald i sygeplejerskeuddannelsen, er min hensigt at opnå indblik i tidligere sygeplejestuderendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Jeg har derfor valgt at foretage en del af dataindsamlingen gennem et kvalitativt interview. Med *oplevelser* forstås en subjektiv registre-

⁶ Litteratursøgningen blev foretaget i databaserne Cinahl, PubMed, SweMed+, sygeplejersken.dk, klinisksygepleje.dk samt bibliotek.dk med søgeordene; sygeplejestuderende, frafald, gennemførelse, sygeplejerskeuddannelsen. Desuden blev publikationer på sygeplejerskolerne hjemmeside via linket, sygeplejerskeuddannelsen.dk, gennemgået.

⁷ I den almindelige forståelse starter ungdommen i 11-13-års alderen, og slutter når man har etableret en voksentilværelse med egen, bolig, arbejde, familie mm., hvilket er normalt op gennem 30'erne i dag (Illeris 2002, Illeris 2009). Imidlertid forstås ungdomsbegrebet i dag mere glidende, da det identitetsarbejde, der tidligere var et væsentligt element i ungdommen nu rækker ind i hele individets historie (Beck 1997).

ring af en begivenhed, der her omhandler oplevelser af at stoppe på sygeplejerskeuddannelsen.

Jeg har valgt at afgrænse populationen i denne undersøgelse til unge, tidligere sygeplejestuderende, der har afbrud uddannelsen grundet sygeplejerskeuddannelsens indhold, opbygning og/eller personlige elementer. Frafald grundet uddannelsens indhold og opbygning kan blandt andet forebygges gennem ændringer i bekendtgørelsen, hvorimod årsager såsom sygdom, barsel og overflytning til anden sygeplejeskole ikke kan forebygges på samme vis. Desuden skal de tidligere studerende have været studieaktive, mens bekendtgørelsen om sygeplejerskeuddannelsen fra 2008 var gældende og som minimum have gennemført deres første kliniske undervisning. Hermed kan jeg undersøge årsager til frafald rettet mod det kliniske såvel som det teoretiske indhold i sygeplejerskeuddannelsen. Unge, tidligere sygeplejestuderende, der opfylder ovenstående, anføres herefter som *tidligere studerende*.

1.2 Problemformulering

Hvilke faktorer kan have betydning for tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på sygeplejerskeuddannelsen? Og hvilke forskelle og sammenfald ses i frafaldsmønstret i perioden 2001 til 2008 til sammenligning med perioden fra 2008 til i dag?

1.3 Formål

Formålet med denne undersøgelse er at skabe indsigt i og forståelse af tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på sygeplejerskeuddannelsen efter bekendtgørelsen om sygeplejerskeuddannelsen fra 2008 trådte i kraft. Herunder vil jeg undersøge, hvorvidt disse oplevelser af at stoppe på uddannelsen indikerer forskelle fra årsager i perioden 2001 til 2008.

2. Litteraturgennemgang

I dette afsnit foretages en fokuseret litteraturgennemgang, hvormed jeg søger overblik over den eksisterende viden om frafaldsmønstre i sygeplejerskeuddannelsen. Litteraturgennemgangen bidrager til identificering områder, der endnu ikke er undersøgt, eller hvor der er uoverensstemmelse og er dermed udgangspunkt for, at undersøgelsen kan yde et gyldigt bidrag til den eksisterende viden på området (Whittemore, Knafelz 2005). Således vil jeg undersøge frafaldsmønstre i perioden 2001 til 2008, hvilket blandt andet er inspira-

tion for de spørgsmål, der stilles i det kvalitative interview. Denne viden udgør grundlag for sammenligning af frafaldsmønstre i denne undersøgelse og de i perioden 2001 til 2008.

2.1 Litteratursøgning

I det følgende præsenteres den systematiske litteratursøgning, idet udarbejdelse af akademiske opgaver forudsætter en grundig litteratursøgning⁸ (Cronin, Ryan & Coughlan 2008, Buus et al. 2008). Jeg har valgt danske undersøgelser, idet undersøgelsen foretages i en dansk kontekst.

I henhold til problemstillingen er det relevant at søge litteratur i sundhedsvidenskabelige databaser, hvorfor jeg har foretaget litteratursøgning i Cinahl, SweMed+ og PubMed. Cinahl PubMed er databaser, der indeholder sygeplejefaglige forskningsartikler, mens SweMed+ indeholder referencer til nordiske artikler inden for det sygeplejefaglige område.

Søgninger blev foretaget gennem tre blokke (se bilag 1):

1. *Kontekst: Sygeplejerskeuddannelsen*
2. *Befolkningsgruppe: Sygeplejestuderende*
3. *Fænomen: Frafald*

Efter gennemlæsning af abstracts fremgik, at ingen af artiklerne havde baggrund i en dansk kontekst, hvorfor ingen af disse resultater blev udvalgt. Jeg foretog derfor søgning på bibliotek.dk, der er en databaser, som samler danske bibliotekers materiale, herunder henvisninger til artikler, bøger mm. Idet jeg ønskede at undersøge den eksisterende viden om frafaldsmønstre i sygeplejerskeuddannelsen, fandt jeg også litteratursøgning i denne database relevant, velvidende søgning her er mere mindre systematisk. For at afdække eventuelle lokale undersøgelser på sygeplejerskolerne i Danmark, søgte jeg efter publikationer på sygeplejerskolernes hjemmesider gennem links på sygeplejerskeuddannelsen.dk. I figur 2 ses en oversigt over søgningen.

⁸ En udførlig beskrivelse af søgeprocessen findes i bilag 1.

Database/hjemmeside	Søgetermer	Resultater	Udvalgte
bibliotek.dk	1. <i>Sygeplejestuderende</i> 2. <i>Sygeplejerskeuddannelsen</i> 3. <i>Frafald</i>	12	3
sygeplejerskeuddannelsen.dk	Gennemgang af publikationer under skolernes hjemmesider	9	4

Fig.2; Oversigt over søgning

Efter søgningen foretog jeg en kritisk vurdering af resultaterne i figur 2 for at skabe forståelse af undersøgelseernes fund, fokus og validitet (Buus et al. 2008).

Søgningerne gav 21 resultater. En undersøgelse blev ekskluderet, da fokus var initiativer med henblik på reduktion i frafald, hvilket byggede på en allerede inkluderet undersøgelse. En anden undersøgelse blev ekskluderet, da beskrivelsen af databehandling var ugenomsigtig, hvorfor jeg vurderede en lav grad af validitet. Yderligere 12 resultater blev ekskluderede, da undersøgelseerne var udført før 2001. Hermed blev 7 undersøgelser inkluderet i litteraturgennemgangen.

2.2 Præsentation af relevant litteratur

1. *Fravær og frafald i sygeplejerskeuddannelsen – en belysning af de studerendes udvikling af professionsidentitet og oplevelse af sammenhæng*, Heimann Hansen (2008). Undersøgelsen indgår i et større projekt på sygeplejerskeuddannelsen i Svendborg og Odense, hvor formålet at belyse sammenhængen mellem fravær og frafald (ibid.).

2. *Sygeplejerskeuddannelsen – de studerendes vurdering og frafald*, Pilegaard Jensen et al. (2006). I denne rapport undersøges årsager til frafald på sygeplejerskoler over hele Danmark.

Både de sygeplejestuderende, som har afbrudt sygeplejerskeuddannelsen (79%), og dem, der har overvejet at afbryde (21%), indgik i undersøgelsen (ibid.). Undersøgelsen blev inkluderet, idet størstedelen af de studerende havde afbrudt uddannelsen. Endvidere omhandlede dele af undersøgelsen kun de studerende, der var faldet fra.

3. *Fravær og frafald ved CVU Lillebælt, Sygeplejerskeuddannelsen i Odense og Svendborg*, Heimann Hansen (2006). Sammenhængen mellem fravær og frafald undersøges, og undersøgelsen indgår i et større projekt på sygeplejerskeuddannelsen i Svendborg og Odense (ibid.).

4. *Frafald i sygeplejerskeuddannelse på Ribe Amts Sygeplejeskole – Del I*, Møller (2005). Undersøgelsen er en del af et større projekt på den daværende Ribe Amts Sygeplejeskole. Undersøgelsen har fokus på sammenhænge mellem de sygeplejestuderendes baggrundsdata, frafald og ikke-beståede eksamener (ibid.).
5. *Frafald i sygeplejerskeuddannelse på Ribe Amts Sygeplejeskole – Del II*, Møller (2006). Undersøgelsen er en fortsættelse af ovenstående undersøgelse og undersøger sammenhænge mellem adgangsgivende eksamen, frafald og ikke-beståede eksamener (ibid.).
6. *Analyse af sygeplejestuderendes frafald på 1. og 2. semester*, Loftager et al. (2004). Undersøgelsen blev foretaget på Sygeplejerskeuddannelsen i Holstebro, og fokus var at undersøge årsager til frafald blandt studerende på 1. og 2. semester (ibid.).
7. *En undersøgelse af fravalg blandt unge, tidligere studerende i sygeplejerskeuddannelsen – i et uddannelsessociologisk perspektiv*, Rasmussen (2003). Formålet var at undersøge årsager til tidligere studerendes fravalg af sygeplejerskeuddannelsen efter ændringer i bekendtgørelserne om sygeplejerskeuddannelsen fra 1990 og 2001 (ibid.).

2.3 Litteraturens fund

I det følgende præsenteres centrale fund i den relevante litteratur.

2.3.1 Fortrudt valg af uddannelse

Pilegaard et al. (2006) fandt, at blandt de studerende der var faldet fra, havde 33% fortrudt valg af uddannelse og fundet en anden studieretning, mens 43% angav at have mistet interessen for uddannelsen. Dette fund stemmer overens med fund fra en anden undersøgelse, hvor 48% af de studerende, der var faldet fra, havde fortrudt valg af uddannelse (Loftager T 2004). Ligeledes fremgik af Møllers undersøgelse, at 50% af frafaldene skyldes fortrudt valg af uddannelse (Møller 2006). I forlængelse heraf viste Rasmussens undersøgelse, at de studerendes ikke-indfrie forventninger til uddannelsen medførte uddannelsesskift (Rasmussen 2003). Det bør nævnes, at jeg betragter *fortrudt valg af uddannelse* som en overordnet årsag til frafald, der har baggrund i andre årsager, eksempelvis undervisningen eller det sociale miljø.

2.3.2 Undervisningen

Den teoretiske undervisning

For høje krav i uddannelsen var et tilbagevendende tema i undersøgelserne. Pilegaard Jensen et al. (2006) fandt, at 24% af de studerende, der overvejede at afbryde eller havde afbrudt uddannelsen, fandt for høje krav til lektier og opgaver i den teoretiske del af uddannelsen. Endvidere fremgik, at 22% af de studerende, der faldt fra, oplevede mængden af teori for stor (ibid.). Loftager et al. (2004) fandt, at 10% af de studerende, der faldt fra, oplevede uddannelsens samlede krav for store. Dette er i overensstemmelse med fund i Møllers undersøgelse, hvor 12% af de studerende, der faldt fra, fandt uddannelsens krav for store (Møller 2006). Heimann Hansen (2008) fandt desuden, at risikoen for frafald øges ved højt fravær i den teoretiske undervisning.

Den kliniske undervisning

Problemer i den kliniske undervisning var ligeledes et hyppigt tema. Som skrevet i ovenstående afsnit indikerede to undersøgelser, at henholdsvis 10% og 12% af de tidligere studerende fandt uddannelsens krav for store.

Heimann Hansen (2008) fandt, at studerende med højt fravær i den kliniske undervisning var i størst risiko for frafald. Desuden øgedes risikoen for frafald, når de studerende ikke følte sig hjemme i klinikken, stod alene med komplekse patienter, manglede samarbejde med den kliniske vejleder, og når de mødte utilstrækkeligt fagligt uddannet personale (ibid.). Lignende problematikker findes i undersøgelsen af Pilegaard Jensens et al. (2006), hvor problemer med at falde til i klinikken og etablering af et godt forhold til kliniske vejledere blev angivet som årsager til frafald. I samme undersøgelse indikeres, at 29% af de studerende, der havde overvejet at afbryde eller havde afbrudt uddannelsen, fandt, at uddannelsen ikke er praktisk nok (ibid.). I Rasmussens undersøgelse findes endvidere, at de tidligere studerendes havde svært ved identificere sig med rollen som sygeplejerske i den kliniske undervisning (Rasmussen 2003).

Sammenhæng mellem teori og praksis

Manglende sammenhæng mellem teori og praksis var ligeledes et tilbagevendende tema.

Ifølge Heimann Hansen (2006, 2008) og Rasmussen (2003) øges risikoen for frafald, hvis de studerende ikke oplevede sammenhæng mellem den teoretiske og kliniske undervisning.

2.3.3 Det sociale miljø

Et andet tilbagevendende tema var det sociale miljø. En tredjedel af de studerende, der havde overvejet afbrud eller havde afbrudt uddannelsen, oplevede, at det var svært at falde til socialt på uddannelsen (Pilegaard Jensen 2006). Dette fund stemmer overens med andre undersøgelser, som finder sammenhæng mellem frafald og det sociale miljø samt fællesskabet på uddannelsen (Rasmussen 2003, Heimann Hansen 2006).

2.3.4 Baggrundsdata

Alder

Undersøgelsesernes fund indikerede et mønster mellem alder og frafald. Pilegaard Jensen et al. (2006) fandt, at risikoen for frafald var 10% højere hos de 25-29-årige end hos de på 30 år og derover, mens Loftager et al. (2004) fandt, de 24-27-årige havde størst risiko for frafald.

Adgangsgivende uddannelse

Undersøgelsens fund indikerede desuden en sammenhæng mellem de studerendes adgangsgivende uddannelse og frafald. Loftager et al. fandt, at studerende med en HF-eksamen havde højere risiko for frafald (Loftager T 2004). Tilsvarende indikerede fund i Møllers to undersøgelser, at studerende med en HF-eksamen, HTX-eksamen eller udenlandsk eksamen var i højere risiko for at afbryde uddannelsen (Møller 2006, Møller 2005).

Eksamenskvote

Ifølge Pilegaard Jensens et al. (2006) øges risikoen for frafald blandt studerende med studentereksamenskvote under 7,5, mens Møller (2005) finder, at studerende med de laveste eksamenskvote fra adgangsgivende uddannelse havde større risiko for frafald.

Prioritering af uddannelse

En undersøgelse indikerede desuden, at studerende, der ikke havde sygeplejerskeuddannelsen som førsteprioritet havde 17% større risiko for frafald (Pilegaard Jensen 2006).

2.4 Sammenfatning

Ovenstående fund peger i retningen af, at årsager til frafald i sygeplejerskeuddannelsen er et komplekst problemområde, hvor fortrudt valg af uddannelsen, elementer i den teoretiske samt kliniske undervisning og sammenhængen herimellem, det sociale miljø samt visse baggrundsdata indikerede øget risiko for frafald. Der var imidlertid stor variation i, hvilke baggrundsdata forfatterne havde udvalgt i undersøgelse.

2.5 Forskningsspørgsmål

I denne undersøgelse udarbejdes forskningsspørgsmål på baggrund af fund i nærværende litteraturgennemgang og de præsenterede perspektiver fra indledningen. Disse fund og perspektiver udgør hermed baggrunden for forskningsspørgsmålenes antagelser for, hvilke faktorer der har betydning for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

På baggrund af antagelserne præsenteres i figur 3 mulige sammenhænge faktorerne og de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

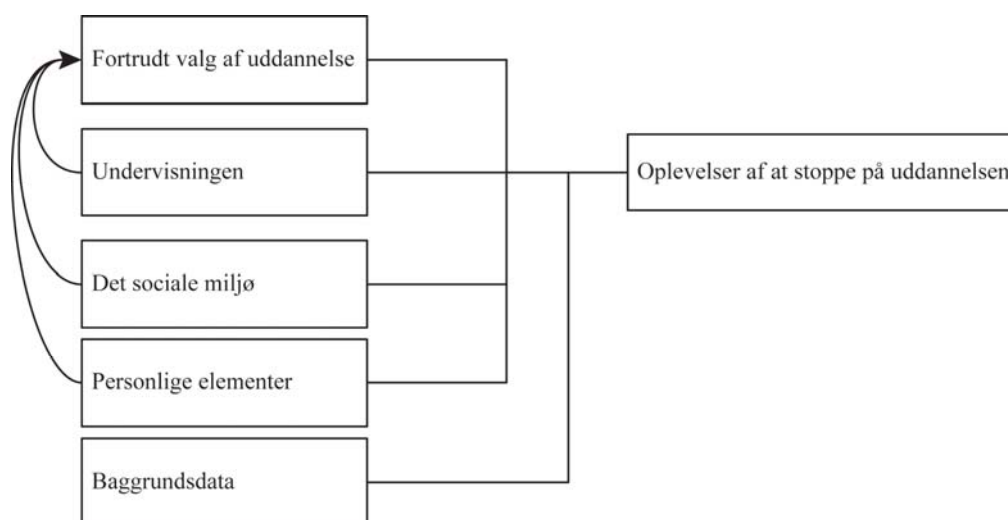

Fig.3; Faktorer af betydning for tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen

Eftersom *fortrudt valg af uddannelse* betragtes som en overordnet årsag til frafald, har jeg i figur 3 vist en sammenhæng mellem denne faktor og faktorerne *personlige elementer*, *undervisningen* og *det sociale miljø*. Baggrundsdata findes i en kasse for sig selv, velvidende de ligeledes kan betragtes som del af de tidligere studerendes personlige elementer. Årsagen hertil er, at jeg ikke betragter baggrundsdata som faktorer, der alene kan medføre valget, at stoppe på uddannelsen, men derimod et sæt af disponerende elementer. Derfor har jeg ikke vist en direkte forbindelse til *at stoppe på uddannelsen*.

På baggrund heraf stilles følgende forskningsspørgsmål:

1. *Hvilken mønstre ses i de tidligere studerendes baggrundsdata?*
2. *Hvilken betydning har de tidligere studerendes forestillinger og forventninger til uddannelsen for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen?*
3. *Hvilken betydning har det sociale miljø for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen?*
4. *Hvilken betydning har den teoretiske og kliniske undervisning og sammenhængen herimellem for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen?*

3. Metode

I det følgende beskrives undersøgelsens metodiske tilgang til dataindsamling og analyse samt det videnskabsteoretiske ståsted, hvorpå metoden hviler, som tager afsæt i fænomenologiens og hermeneutikkens filosofiske forståelsesrammer. Undersøgelsens problemformulering, formål og forskningsspørgsmål er af eksplorativ karakter, idet problemområdet ikke er udforsket i en nutidig kontekst. Som følge heraf har jeg valgt det kvalitative forskningsinterview i form af fokusgruppeinterview som led i dataindsamlingen. Til dette formål har jeg dels ladet mig inspirere af den metodiske tilgang til det kvalitative forskningsinterview som beskrevet af Steinar Kvale⁹ og Svend Brinkmann¹⁰ i bogen, *InterView – Introduktion til et håndværk* (Kvale, Brinkmann 2009). Dels den metodiske tilgang til

⁹ Steinar Kvale (1938-2008): født i Oslo og var professor i pædagogisk psykologi ved Århus Universitet.

¹⁰ Svend Brinkmann (1975-): professor i almen psykologi og kvalitative metoder ved Aalborg Universitet.

fokusgruppeinterview som beskrevet af Stewart¹¹ et al. i bogen, *Focus Groups – Theory and Practice* (Stewart, Shamdasani & Rook 2007).

I humanvidenskaberne er Kvales metodiske tilgang en anerkendt og hyppig anvendt metode i sygeplejevidenskabelige forskningsprojekter¹², hvilket understøtter relevansen af denne metodiske tilgang.

Focus Groups – Theory and Practice anses som en klassiker inden for sit område. Heri fremhæves fokusgruppeinterviewets anvendelighed i human- og socialvidenskaberne, hvilket understøtter relevansen af dette design. Desuden er fokusgruppeinterviews som beskrevet af Stewart et al. hyppigt anvendt i sygeplejevidenskaben¹³.

3.1 Undersøgelsens opbygning

I afsnit 3 præsenteres den fænomenologiske tilgang til dataindsamlingen og den hermeneutiske tilgang til analyse af datamaterialet samt den teoretiske referenceramme. I afsnit 4 præsenteres dataindsamlingen. I afsnit 5 præsenteres det indsamlede datamateriale og analysens fund, der diskuteres i afsnit 6. I afsnit 7 foretages en kritisk vurdering af undersøgelsens metode. Afslutningsvist findes i afsnit 8 en konklusion og en perspektivering af undersøgelsens fund i afsnit 9.

3.2 Fænomenologisk tilgang til indsamling af datamateriale

I dette afsnit er den metodiske tilgang til indsamling af datamateriale beskrevet ud fra Kvale og Brinkmann, mens Amedeo Giorgi¹⁴ inddrages til uddybning af den filosofiske fænomenologi.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:70) indbefatter den fænomenologiske tilgang til det kvalitative interview ”(...)fokus på bevidsthed og livsverden, åbenhed over for interview-

¹¹ David W. Stewart: professor i marketing, ph.d. i psykologi, University of Southern California

¹² Heriblandt kan nævnes forskning omhandlende kliniske sygeplejespecialisters brug af interview og pårørendes rolle i plejen til demente (Chambers-Evans, Stelling & Godin 1999, Upton, Reed 2006).

¹³ Heriblandt kan nævnes forskning omhandlende evaluering af undervisning i sygeplejerskeuddannelsen og sygeplejeledelse i primær pleje (McKenna, Keeney & Bradley 2004).

¹⁴ Amadeo Giorgi (1931-): professor i fænomenologisk metodologi og psykologi, Saybrook Graduate School, San Francisco.

personernes oplevelser, afgørende vægt på præcise beskrivelser, forsøg på at sætte forholdsviden i parentes og en søgen efter invariante essentielle betydninger i beskrivelserne". Disse elementer vil blive behandlet i de følgende afsnit.

3.2.1 Bevidsthedens betydning i den fænomenologiske tilgang

Giorgi understreger, at bevidstheden ikke kan tilsidesættes i fænomenologien, idet den skaber adgang til det, der viser sig for opmærksomheden (Giorgi 1997, Giorgi 2005). Bevidstheden forstås hermed som en forudsætning for, at mennesket kan tale om en genstand.

Gennem spørgsmål i fokusgruppinterviewet bestræber jeg mig på, at rette informanternes opmærksomhed mod deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Hermed søges en bevidstgørelse, hvormed de kan italesætte deres oplevelser. Interviewsituationen kan være første gang, de sætter ord på deres oplevelser. Her har fokusgruppinterviewet den styrke, at gruppedynamikken understøtter en bevidstgørelse om og erindring af oplevelser (Stewart, Shamdasani & Rook 2007).

3.2.2 De tidligere studerendes livsverden

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:46) er livsverdenen emnet i det kvalitative interview. Hermed skaber det kvalitative interview adgang til menneskets oplevelse deres af livsverden (ibid.). Med dette forstås livsverdenen som menneskets egne oplevelser af begivenheder, ting mm. Giorgi betragter livsverdenen i forlængelse af bevidstheden, der anses for et medium mellem mennesket og verdenen (Giorgi 2005). Interviewspørgsmålene kan hermed skabe adgang til informanternes livsverden, hvormed opmærksomheden rettes mod deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:46) gør åbenhed sig gældende mht. nye og uventede temaer i den interviewedes livsverden frem for at anvende på forhånd udarbejdede kategorier og fortolkningsskemaer. Tilsvarende gør sig gældende i Giorgis forståelse af fænomenologiens åbenhed, idet bevidstheden medfører, at vi er åbne over for verden, andre og os selv (Giorgi 2005). Således er der ikke blot tale om en åbenhed for informanternes oplevelser, men også en åbenhed for sig selv som interviewer.

Fokusgruppeinterviewet er anvendeligt til eksplorative undersøgelser, når der kun vides lidt om et fænomen¹⁵ (Stewart, Shamdasani & Rook 2007:41f). Gennem gruppedynamikken i fokusgruppeinterviewet skabes desuden rigere besvarelser end i individuelle interviews (ibid.). Fokusgruppeinterviewet tillader hermed nye perspektiver i informanternes besvarelser, hvilket understøtter den fænomenologiske tilgang til indsamling af datamateriale.

3.2.3 Forforståelse som led i en fænomenologisk tilgang

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:45) medfører en fænomenologisk tilgang til dataindsamlingen et forsøg på at sætte den commonsensebaserede og videnskabelige forhåndsviden i parentes. For Giorgi er den fænomenologiske reduktion central i den fænomenologiske tilgang, hvilket indebærer at sætte tidligere viden og eksisterende kategorier om fænomenet i parentes (Giorgi 1997, Giorgi 2005).

Dette har betydet, at jeg har forsøgt at gå fordomsfrit til dataindsamlingen for bedst muligt at nærme mig de studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Interviewspørgsmålene har været åbne med henblik på, at de studerende kunne tale frit om deres oplevelser.

3.3 Hermeneutisk tilgang til analysen

Til analyse af datamaterialet har jeg valgt at lade mig inspirere af hermeneutikken, hvilket beror på måden, hvorpå jeg forholder mig til min forforståelse.

Jeg har på forhånd valgt at konstruere interviewspørgsmål, der giver interviewet struktur og fokus, hvormed en fænomenologisk reduktion er svær at tilstræbe. Jeg betragter desuden dele af min forforståelse som internaliseret og dermed uundgåelig del af analyseprocessen. Ud fra denne erkendelse, har jeg valgt at forholde mig til min forforståelse, som det anbefales i hermeneutikken. Jeg har derfor valgt at drage nytte af den hermeneutiske fortolkning af mening som beskrevet af Kvale og Brinkmann samt elementer af den filosofiske hermeneutik som beskrevet af Gadamer. Desuden anvendes metodiske principper til

¹⁵ Da denne undersøgelse er af eksplorativ karakter har nysgerrighed, ydmyghed og lydhørhed karakteriseret den åbne tilgang til indsamling af datamateriale.

håndtering af forforståelsen som beskrevet Dahlager¹⁶ og Fredslund¹⁷, der har fundet deres inspiration i Gadammers filosofiske hermeneutik.

3.3.1 Indledende overvejelser om analyse af datamaterialet

For at afdække, hvilke spørgsmål der skal stilles til datamaterialet, må forskeren gøre sig overvejelser om analysens formål (Kvale, Brinkmann 2009:234f). Herunder hvorvidt formålet er at afdække informanternes oplevelser af et fænomen eller at bruge deres beskrivelser til en bredere fortolkning. Desuden bør overvejes, om formålet er at undersøge informanternes udtrykte eller latente, ubevidste meninger (ibid.).

Formålet med analysen i denne undersøgelse er at skabe indsigt i og forståelse af informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen efter bekendtgørelsen fra 2008 trådte i kraft gennem de latente og ubevidste meninger i interviewet. Hermed vil jeg undersøge, hvorvidt disse årsager til frafald adskiller sig fra årsager til frafald i perioden 2001 til 2008.

Idet de latente og ubevidste meninger fordrer en bredere fortolkning, har jeg gjort mig overvejelser om, hvorledes fortolkning af mening skal håndteres.

3.3.2 Meningsfortolkning

Kvale og Brinkmann fremlægger tre fortolkningskontekster, der medfører forskellige former for analyse; selvforståelse, kritisk commonsense-forståelse og teoretisk forståelse (Kvale, Brinkmann 2009:230-240).

I selvforståelseskonteksten formulerer fortolkeren interviewpersonens egen opfattelse af deres udsagns betydning i kondenseret form (ibid.). Med dette forstås, at selvforståelseskonteksten ikke rækker ud over informanternes udtrykte mening, hvor fortolkeren gengiver sin forståelse heraf. Den kritiske commonsense-forståelseskontekst overskrider infor-

¹⁶ Lisa Dahlager (1964-): mag.art i kultursociologi, ph.d. og ekstern lektor ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet.

¹⁷ Hanne Fredslund (1965-): cand.scient.pol, udarbejdede i sin ph.d.-afhandling en kvalitativ metode på baggrund af Gadammers filosofiske hermeneutik, konsulent i Græsted- og Gilleleje Kommune og selvstændig konsulent (Process&Change).

mantens selvforståelse (ibid.). Denne fortolkningskontekst omfatter en bredere forståelsesramme, idet der indtages et mere kritisk blik på det sagte (ibid.). Med dette forstås, at fortolkeren anvender dele af sin forforståelse, hvormed der bringes nye perspektiver til fortolkning af mening. I den teoretiske forståelseskontekst anvendes en teoretisk referenceramme til fortolkningen, der har tendens til at række ud over selvforståelsen og den kritiske commonsense-forståelse¹⁸ (ibid.). Hermed forstås, at fortolkeren anvender en teoretisk referenceramme som led i sin forforståelse, hvormed informanternes beskrivelser sættes i en ny kontekst, der medfører tekstudvidelse og en ny forståelse af mening.

Idet analysen i undersøgelsen har til formål at afdække latente og ubevidste meninger, har jeg valgt at anvende alle tre fortolkningskontekster. Jeg stiller derfor spørgsmål til informanternes beskrivelser, der medfører en bred fortolkning. I denne sammenhæng præsenterer Gadamer begrebet *spørgehorisont*, hvor fortolkeren går spørgende bag det sagte, idet tekstens mening går ud over det sagte (Gadamer 2007:351). Med dette forstås, at fortolkeren stiller spørgsmål til teksten for at få svar på de spørgsmål teksten stiller. Hertil drager jeg nytte af de ovenstående fortolkningskontekster, der er bestemmende for spørgehorisonten. Således kan jeg nå ind til tekstens latente og ubevidste meninger ved at lade fortolkningen overskride selvforståelsen og den kritiske commonsense-forståelse.

Anvendelsen af de tre fortolkningskontekster er afgørende for valg af analysemetode. Hertil har jeg ladet mig inspirere af den hermeneutiske meningsfortolkning som beskrevet af Kvale og Brinkmann.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:230f) rækker meningsfortolkningen ud over det manife-
ste meningsindhold, hvilket omfatter en dybere fortolkning af teksten. Jeg anvender således meningsfortolkningen som analyseredskab, idet den teoretiske forståelseskontekst muliggør en dybere fortolkning af mening.

I meningsfortolkningen bevæger forskeren sig mellem de enkelte dele og helheden i teksten, hvilket forstås som et centralt element i den hermeneutiske cirkel (ibid:230f). For-

¹⁸ I denne forbindelse gør Kvale og Brinkmann opmærksom på risikoen for *ekspertificering af meninger* (Kvale, Brinkmann 2009). Som forsker bør man derfor undgå at lade fortolkningen være styret af den teoretiske referenceramme, hvormed der skabes rum for informanternes enestående og latente meningsperspektiver.

tolkning slutter, når man er nået frem til en indre enhed i teksten, der er uden logiske modsigelser, idet delfortolkningerne testes op mod tekstens globale mening (ibid.). Hermed forstås, at de indre meningsenheder fortolkes op mod tekstens mening som en helhed. Jeg gennemlæser derfor interviewteksten som en helhed, hvorefter jeg slår ned på dele i teksten inden for temaer. Tematiseringen foregår åbent og intuitivt, idet jeg lader teksten vise mig temaerne, som de fremtræder undervejs. Den skal således forstås som en cirkulær proces, der gennemgår ændringer undervejs i meningsfortolkningen. Som følge af min åbne og intuitive tilgang i tematiseringen, udvælger jeg temaer, der fremstår mest betydningsfulde. Tekstdele indenfor disse temaer medbringes til meningsfortolkningen, hvor jeg fortolker tekstens mening i henhold til de tre fortolkningskontekster.

De tre fortolkningskontekster kommer således til udtryk gennem meningsfortolkningen, da udgangspunktet for forståelse er informanternes selvforståelse gennem den udtrykte mening. I den kritiske commonsense-forståelseskontekst anvender jeg dele af min forståelse til at vise sammenhænge mellem informanternes beskrivelser og årsager til frafald. Endeligt udvides tekstens mening, idet jeg i den teoretiske forståelseskontekst anvender en teoretisk referenceramme.

Fortolkningen er således vekselvirkende proces mellem de fortolkede tekstdele og tekstens helhed, som led i den hermeneutiske cirkel, hvormed jeg søger tekstens indre meningsenhed (Kvale, Brinkmann 2009:233).

I nedenstående figur har jeg illustreret den overordnede struktur i meningsfortolkningen.

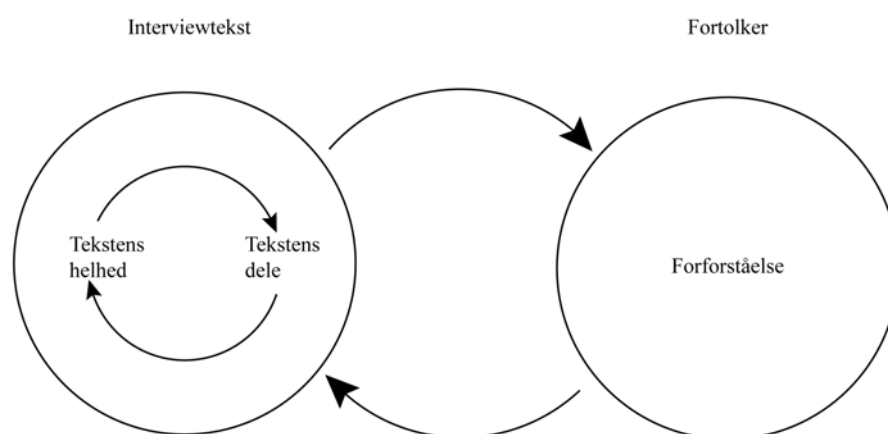

Fig.4; Oversigt over metode til analyse af interviewdata

Gennem meningsfortolkning undersøges, hvilke faktorer der har betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Således kan jeg undersøge, hvorvidt der er sammenfald eller forskelle i frafaldsmønstrene i denne undersøgelse og de i perioden 2001 til 2008.

3.3.3 Håndtering af forforståelse

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:235) er forskerens forudsætninger i den hermeneutiske tradition til stede gennem de spørgsmål, og dermed den mening spørgsmålene fører til. Ligeledes understreger Gadamer vigtigheden af, at fortolkeren er modtagelig for tekstens mening, der indebærer, at fordomme fremhæves og tilegnes (Gadamer 2007:256). Med dette forstås, at hvis forskeren ikke forholder sig til sin forforståelse, risikerer han eller hun at blive ledt gennem analysen mod de fund, der udelukkende understøtter forforståelsen. Ved at eksplicite min forforståelse skabes hermed mulighed for, at nye perspektiver viser sig.

Dahlager og Fredslund afgrænser forforståelsen i forskningsmæssig sammenhæng til at omfatte:

"(...) det faglige perspektiv, de antagelser (erfarings-, empirisk eller teoretisk baserede), den teoretiske referenceramme, den metodiske tilgang samt den erkendelsesinteresse, som er bestemmende for forskerens forståelseshorisont, og som er relevant for forskerens problemstilling. Forforståelsen og forståelseshorisonten medbestemmes af forskerens situation, herunder placering i det videnskabelige felt" (Dahlager, Fredslund 2008:162).

Forforståelsen jeg medbringer til denne undersøgelse omfatter indledningens perspektiver, der baggrund for problemformuleringen. Disse perspektiver udgør sammen med litteraturgennemgangens fund baggrunden for forskningsspørgsmålene. Den metodiske tilgang og den teoretiske referenceramme indgår ligeledes i min forforståelse, da de disse angiver rammerne for analysen.

Ifølge Dahlager og Fredslund (2008) har min situation betydning for min forforståelse og forståelseshorisont. Gadamer uddyber, at en situation er et ståsted, der begrænser synsmulighederne, mens en horisont er *"(...) det synsfelt, der omfatter og omslutter alt det, som er synligt fra et bestemt punkt"* (Gadamer 2007:288). Hermed betragtes forståelseshorisonten som en konsekvens af forskerens ståsted og det udsyn, situationen tillader. Min

placering i det sygeplejevidenskabelige felt er kendetegnet ved, at jeg er nybegynder med hensyn til interviewundersøgelser, hvilket er medbestemmende for min forståelseshorisont.

Dahlager og Fredslund opstiller to principper til forskerens metodiske håndtering af forforståelsen (Dahlager, Fredslund 2008:163f). For det første søges en bevidstgørelse af egen forforståelse, hvormed forskeren bringer sine erfaringer, antagelser, teori, metode og erkendelsesinteresse i spil (ibid.). Dette leder til det andet princip, der består i, at sætte sin forforståelse på spil, hvormed også forståelseshorizonten sættes i bevægelse (ibid.). Heraf ses fællestræk med Gadamer's filosofiske hermeneutik, idet han pointerer, at *"den, der ønsker at forstå, er udsat for vildfarelser i kraft af formuleringer, der ikke kan stå deres prøve over for sagen selv"* (Gadamer 2007:255). Ekspliciteringen af min forforståelse har hermed til hensigt at gøre mig mine ubevidste valg i forskningsprocessen bevidst, hvilket skaber rum for nye perspektiver.

Dahlager og Fredslund giver fem konkrete eksempler på, hvordan forforståelsen kan bevidstgøres og udfordres: Udlægning af forforståelse, lade sig interviewe om egen forforståelse, udlægning af forforståelsen, der ligger bag spørgsmålene samt logbog og præsentation af undersøgelsen (Koch, Vallgård 2008:164f).

Gennem specialets indledning og metode har jeg forsøgt at udlægge min forforståelse, hvorigennem min forståelseshorisont ligeledes er udlagt. I udarbejdelsen af problemformulering, forskningsspørgsmål og interviewguide har jeg gjort mig overvejelser om, hvad der lå bag spørgsmålenes formulering. Jeg har løbende ført logbog over udviklingen af min forforståelse, og hvilken betydning min forforståelse ubevidst har haft for mine valg. Desuden har jeg præsenteret undersøgelsen for interessenter, herunder sygeplejersker, kliniske vejledere, undervisere på sygeplejeskoler og medstuderende. Herudover har vejledningerne på specialet været en hjælp for bevidstgørelse af min forforståelse.

3.4 Den teoretiske referenceramme

Den teoretiske referenceramme anvendes til at skabe forståelse af datamaterialets og fundenes mening (Malterud 2003). Hermed er teorirammen den optik, jeg anvender til at skabe forståelse af datamaterialet. Den teoretiske referenceramme anvendes i meningsfortolkningens sidste del i afsnit 6.1.

Eftersom denne undersøgelses interesseområde omfatter unge tidligere studerende, præsenteres teori om *de unge i dag*. I problemformuleringen spørges til, hvilke faktorer der har betydning for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen, hvorfor det ligeledes er relevant at præsentere teori om *unge og uddannelsesfrafald*.

Teorien i referencerammen blev udvalgt efter indsamling af datamateriale for at sikre, at den udvalgte teori medvirkede til en udvidelse af mening.

3.4.1 De unge i dag

Til at belyse, hvad der karakteriserer de unge i dag, har jeg valgt at tage udgangspunkt i litteratur af Thomas Ziehe¹⁹. Han har behandlet ungdomsfænomenet gennem moderniseringsprocesser og har med tiden formået at forny sine værker, hvorfor hans forståelse af ungdomskulturer stadig er aktuel i dag. Ziehes fremstilling af ungdomskulturen har synlige rødder i Frankfurterskolens kritiske teori. Hans interesse er dog ikke at undersøge klasseskel og magtforhold, men derimod de individuelle refleksioner på baggrund af en frisættelse fra traditioner (Ziehe 2004a:16f). Således ses socialkonstruktivistiske referencer, idet frisættelse fra traditioner medfører, at de unge må genoprette sociale konstruktioner.

Desuden inddrages litteratur af Ulrich Beck²⁰, der betragter moderniseringsprocesser i et større samfundsmæssigt perspektiv (Beck 1997, Beck 2004). Han beskriver det moderne samfund som et risikosamfund, hvor blandt andet individualisering er et centralt begreb (ibid.).

Det centrale i Ziehes betragtning af unge i dag er den kulturelle frisættelse, hvormed de unge ikke er bundet af eksisterende strukturer og traditioner, men besidder en mangfoldighed af valgmuligheder (Ziehe 2004b, Ziehe, Stubenrauch 2008). Der er ikke nødvendigvis tale om frie valgmuligheder, idet de unge selv har ansvaret for at søge og afprøve deres identitet (Ziehe, Stubenrauch 2008:49). Med den kulturelle frisættelse forstås en opløsning

¹⁹ Thomas Ziehe (1947-): tysk professor i pædagogik ved Gottfried Wilhelm Leibniz Universität i Hannover, og han betragtes som en pioner, ikke mindst i Danmark, inden for kulturteori og ungdomsforskning.

²⁰ Ulrich Beck (1944-): tysk professor i sociologi ved universitetet i München samt gaesteprofessor ved London School of Economics and Political Science, og har bl.a. arbejdet sammen med den engelse sociolog, Anthony Giddens, omkring losningsmodeller til den neoliberalistiske tankegang.

af traditioner samt visse værdier og normer inden for samfundets kultur. Denne moderniseringsproces betegner Beck som *det refleksivt moderne*, der tog sit udgangspunkt i industrisamfundets præmisser, hvormed vi i dag er vidner til forandring af forandring (Beck 1997:16). Heraf opstod paradigmet om risikosamfundet, der medførte en ambivalent problemstilling: ”*Hvordan kan man forhindre, uskadeliggøre, dramatisere og kanalisere de risici og farer, som systematisk skabes i den højtudviklede moderniserings-proces?*” (Beck 1997:28). Ifølge Beck (2004:86) medfører risikosamfundet ambivalente muligheder, usikkerheder mm. Med ambivalensen forstås, at udviklingen har indhentet mennesket, således de mange valgmuligheder i dag betragtes som en trussel.

Ziehe (2008:30f) påpeger, at det afgørende i dag er de unges afsøgnings- og afprøvningsprocesser, der er et identitetsarbejde, som er anstrengende og krisebetonet. Dette forstås som følge af frisættelsens orienteringstab, som de unge forsøger at udbedre. De unge er således ikke er bundet af deres forældres uddannelsestradition, men skal selv skabe deres identitet gennem ambivalente søgeprocesser, forstået som svære valg i et stort hav af valgmuligheder. Herpå hviler et stort ansvar; du kan gøre med dit liv, hvad du vil, men om det lykkes, er op til dig selv.

Ziehe understreger, at de unge lider under alt det de skal nå i deres liv grundet en fortsat kulturel frisættelse, hvorfor de kan fremstå egocentrerede (Ziehe 2004a:81f). ”*Orientering mod ens egen subjektive indre verden er blevet en kulturel selvfølghed*”, skriver Ziehe (2004:83). Denne selvorientering forstås som de unges konstruktion af individualiserede verdener for at kunne imødekomme de mange valg. Disse egenverdener er mentale konstruktioner af, hvad den enkelte udvælger i sit hverdagsliv som værende vigtigt, såsom præferencer, verdensforståelser mm. (Ziehe 2004a:101f, Ziehe 2007). Med andre ord forstås egenverdenen som ikke-fysiske konstruktioner, der omfatter deres ønsker, værdier, forestillinger, forventninger mm. Egenverdenen er hermed at forstå som kernen i de unges søgeprocesser som led i en identitetsudvikling, hvormed virkeligheden konstant bliver målt op mod de unges ønsker, værdier, forestillinger og forventninger. Ligeledes fremhæver Beck individualisering som følge af frisættelsen, der får ambivalente karakterer; *løsrielse, tab af den traditionelle vished og en ny form for social integration* (Beck 1997:206). Her uddybes, at nøglen til eksistenssikring er arbejdsmarkedet og uddannelse (Beck 1997:214). Hermed forstås, at de unge skaber en ny social integration gennem konstrukti-

on af egenverdener, hvor valg af uddannelse står centralt som led i deres identitetsudvikling gennem søgeprocesser.

3.4.2 Unge og uddannelsesfrafald

Til at belyse, hvad der karakteriserer de unges uddannelsesfrafald, har jeg valgt at tage udgangspunkt i litteratur af ungdomsforskere ved CeFU²¹; Knud Illeris, Noemi Katznelson, Birgitte Simonsen, Lars Ulriksen, Jens Christian Nielsen og Niels Ulrik Sørensen (Illeris 2002, Illeris 2009). Her beskrives spændingsfeltet mellem de unge, deres identitetsdannelse og uddannelsessystemets rammer. I forfatterens tilgang til ungdomsfænomenet kobles historiske og samfundsmæssige perspektiver til det udviklingspsykologiske perspektiv, idet de er af den opfattelse, at psykiske forhold ikke kan forstås uafhængigt af samfundsmæssige og sociale sammenhænge (Illeris 2009:11). Heri ses inspiration fra den socialkonstruktivistiske tilgang, da det fremlægges, at de unge konstruerer deres identitet i blandt andet sociale sammenhænge.

Desuden inddrages en dansk rapport, udarbejdet af Lilli Zeuner²² for Socialforskningsinstituttet (Zeuner, 2000), som beskriver unge på de studieforberedende uddannelser og deres satsninger med hensyn til videregående uddannelse.

Illeris et al. (2002, 2009) tager ligeledes udgangspunkt i moderniseringens frisættelse i deres forståelse af ungdomsfænomenet. Unge har i dag høje fremtidsforventninger, hvorfor de har svært ved at orientere sig og træffe holdbare, velovervejede valg i deres udvikling af identitet (Illeris 2002:23-27). Ifølge Illeris et al. (ibid:45f) omhandler identitet oplevelsen af at være den samme, genkendelig for sig selv og andre, samt hvem man gerne vil være.

Zeuner fremstiller unges valg af uddannelse som selektionshandlinger, hvorigennem de når frem til en bestemmelse af uddannelsesforløb (Zeuner 2000:15f). Selektionshandlingerne omfatter flere handlemåder: Er en handling rettet mod et bestemt mål, har individet forventninger om, at det fører til opfyldelse af målet. Er handlingen rettet mod værdier, er

²¹ Center for Ungdomsforskning (CeFU) blev dannet i 2000 og er placeret ved Institut for Pædagogik på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU). Centret iværksætter forskning om unge, dokumentere unges holdninger, adfærd og levevilkår, samler, koordinerer og formidler ungdomsforskning i Danmark

²² Lilli Zeuner: Lektor, Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.

hvad der er rigtigt og forkert afgørende for uddannelsesvalget, mens den traditionsstyrede adfærd betyder, at individet viderefører familiens uddannelsestraditioner (ibid.).

Som led i selvorienteringen må det fysiske og sociale miljø vurderes, og hvis disse elementer ikke stemmer overens med forventningerne, falder de unge fra (Illeris 2002:57f). Zeuner beskriver de unges selvorientering som livsorientering, der omhandler deres tanker om, hvordan deres liv skal udforme sig (Zeuner 2000:21). Hermed forstås de unges selvorientering ligeledes som et vigtigt element i deres identitetsudvikling. De livsorienterende værdier, hvormed de unge kan finde mening med deres uddannelse, omfatter personlig etik, etik i relation til andre og fællesskabsorienteret etik (ibid.). Uddannelsen må således opleves meningsfuld, for at de studerende kan brænde for den. Hvis de unge ikke kan genkende sig selv i uddannelsens indhold og opbygning samt det sociale miljø, fortrydes valget, og et nyt må træffes.

Illeris et al. understreger, at uddannelse handler *"(...) om at blive bekræftet og anerkendt, og om at tilegne sig en identitet i tilknytning til det studium og den faglige kultur man er på vej ind i. Hvis dette ikke lykkes er der en betydelig risiko for at man dropper ud (...)"* (Illeris 2002: 158). Den identitet en uddannelse tillægger sig selv kan således have betydning for, hvorvidt de studerende stopper på uddannelsen. Desuden understreger Illeris et al., at frafald må forstås ud fra mødet mellem de studerendes indstilling til studierne og grundlæggende træk i uddannelsernes opbygning, selvforståelse og den pædagogiske praksis (Illeris 2002:166). Denne betragtning fremstiller frafald som en kompleks problematik, hvor forskellige forholds indbyrdes indvirkning på de studerende kan medvirke, at de studerende stopper på uddannelsen.

4. Dataindsamling

I følgende afsnit beskrives, hvordan jeg har indhentet undersøgelsens datamateriale, der omfatter interviewdata, baggrundsdata og frafaldsregistrering.

4.1 Dataindsamlingens første del: design af fokusgruppeinterview

I dette afsnit præsenteres de indledende forberedelser af fokusgruppeinterviewet.

4.1.1 Ethiske overvejelser

Denne undersøgelse kræver ingen anmeldelse til Datatilsynet eller den Centrale Videnskabetiske Komité, idet datamaterialet ikke indeholder følsomme oplysninger eller biologisk materiale.

Forud rekruttering af informanter udarbejdede jeg et dokument, se bilag 2, omhandlende information om undersøgelsen, hvormed jeg kunne indhente skriftligt, informeret samtykke. Til dette formål anvendte jeg Kvale og Brinkmanns retningslinjer for, hvad informationen bør indeholde; formål, fortrolighed, hvem der får adgang til interviewet og offentliggørelse (Kvale, Brinkmann 2009). For uddybning af de øvrige etiske overvejelser henvises til bilag 3.

4.1.2 Rekruttering af informanter

Populationen, der er genstand for interesse i denne undersøgelse, er beskrevet i afsnit 1.2 og er baggrund for inklusions- og eksklusionskriterier med henblik på rekruttering af informanter, hvilket er skitseret i figur 5.

Inklusionskriterier	Eksklusionskriterier
Studieaktive på bekendtgørelse fra 2008	Sygdom
Alder < 30 år på frafaldstidspunkt	Barsel
Frafald pga. studiets indhold og/eller opbygning	Overflytning til anden sygeplejeskole
Frafald pga. personlige elementer	
Gennemført første kliniske undervisning som minimum	

Fig.5; Inklusions- og eksklusionskriterier for udvælgelse af informanter

Rekruttering af informanter foregik gennem kontakt til ledelsen på en sygeplejeskole i en større dansk by med et stort optagelsesområde. Uddannelsen er tilrettelagt, så den første kliniske undervisning er gennemført halvanden måned efter studiestart.

Kontakten blev formidlet gennem sygeplejeskolen, der sendte rekrutteringsmateriale ud til 43 tidligere studerende, der opfyldte inklusionskriterierne. Materialet bestod af et informationsbrev om undersøgelsen, samtykkeerklæring og frankeret svarkuvert med min adresse. På samtykkeerklæring tilføjede informanterne deres e-mail-adresse, hvormed jeg kunne

kontakte dem for at aftale tid og sted for afholdelse af interviewet. I bilag 2 findes informationsbrev og samtykkeerklæring, der blev sendt til de tidligere studerende.

Jeg fik to samtykkeerklæringer, efter sygeplejeskolen havde formidlet den første kontakt. På forhånd havde jeg bestemt, at interviewet skulle bestå af minimum tre og maksimum fire informanter grundet fokusgruppeinterviewet omfattende datamateriale. Studievejledningen tilbød at ringe til de tidligere studerende, hvilket medførte endnu en samtykkeerklæring.

4.1.3 Interviewguide

Forskningsspørgsmålene er udgangspunktet for de spørgsmål, der stilles i interviewguiden, som er retningsgivende for diskussionen (Stewart, Shamdasani & Rook 2007:60). Det er dog op til informanterne, hvordan de vil besvare spørgsmålet (ibid.). Heraf følger krav til spørgsmålenes rækkefølge og åbenhed, der har til hensigt at styrke interaktionen mellem informanterne. På denne baggrund har jeg udarbejdet en interviewguide, der kan ses i bilag 4.

Ifølge Stewart et al. (2007:60-62) findes to overordnede principper for udarbejdelse af interviewguiden; de generelle spørgsmål stilles først, hvorefter mere specifikke spørgsmål følger. Desuden stilles først de spørgsmål, der har den største vigtighed med henblik på undersøgelsens interesseområde (ibid.). Med dette forstås, at der først stilles et generelt, men vigtigt, spørgsmål efterfulgt af uddybende, specifikke spørgsmål. Herefter stilles et nyt, generelt spørgsmål, der er mindre vigtigt end det foregående spørgsmål og så fremdeles. Disse principper er anvendt, velvidende at informanterne selv bestemmer diskussionens forløb. Interviewguiden er desuden opdelt efter forudbestemte temaer, der har til formål at fokusere interviewet.

I fokusgruppeinterviewet stilles desuden uddybende spørgsmål, hvis informanterne er usikre på, hvad de skal besvare²³.

²³ Stewart et al. beskriver, at åbne spørgsmål inkluderer ord som hvordan, hvorfor mm. (Stewart, Shamdasani & Rook 2007). Kvale og Brinkmann uddyber de forskellige typer af interviewspørgsmål; indledende, opfølgende, sonderende, specificerende, direkte, indirekte, strukturerende og fortolkende spørgsmål samt tavshed (Kvale, Brinkmann 2009). I interviewguiden indgik spørgeformerne indledende spørgsmål (startspørgsmål), opfølgende og sonderende (hjælpe spørgsmål/uddybende spørgsmål og spontane spørgsmål ved ønske om opfølgning af, hvad der lige er sagt) samt fortolkende spørgsmål. Eksempler på sidstnævnte: ”prøv at forklare, hvad du mener, når du siger...”.

Som anbefalet har jeg afprøvet interviewguiden med medstuderende for at få afdækket eventuelle ureflekterede antagelser og forforståelser (Kvale, Brinkmann 2009). I denne forbindelse afprøvede jeg rollen som interviewer såvel som informant, hvilket gav anledning til at tilføje uddybende spørgsmål.

4.1.4 Interviewet

Jeg kontaktede informanterne per mail for at aftale dato og tidspunkt for afholdelse af interviewet. Desuden sendte jeg en påmindelse to dage før interviewet.

Ifølge Stewart et al. (2007:31f) er valg af interviewets fysiske rammer en vigtig faktor, idet velkendte omgivelser opfattes mere attraktive end ukendte. Jeg valgte derfor at afholde interviewet på sygeplejeskolen, hvorfra informanterne blev rekrutterede. Desuden valgte jeg et lille lokale, hvor vi kunne sidde ved et rundt bord, hvilket understøtter gruppedynamikken²⁴. Alle deltagere fik udleveret et navneskilt med deres fornavn, hvormed vi kunne henvende os til hinanden.

Interviewet blev indledt med en præsentationsrunde, hvorefter jeg briefede informanter om, hvordan interviewet kom til at foregå (Kvale, Brinkmann 2009:31f). Herunder at min hensigt var at få så mange perspektiver som muligt, hvorfor jeg opfordrede dem til at tale frit om deres oplevelser (ibid.).

I fokusgruppeinterviewet havde jeg rollen som moderator, der består i at lade diskussionen mellem informanterne forløbe naturligt (Stewart, Shamdasani & Rook 2007:69f). Moderatoren må derfor opmuntre informanterne til at interagere med hinanden, undgå afbrydelser, lytte, tillade tavshed, stille uddybende spørgsmål, besidde en ikke-autoritær attitude mm. (ibid.). Moderatorens primære funktion er således at skabe en permissiv atmosfære, hvor der skabes rum for forskellige perspektiver. Desuden forstås, at moderatoren fungerer som en katalysator, der stimulerer gruppedynamikken, når diskussionen går i stå.

²⁴ Ifølge Stewart, Shamdasani og Rook medvirker øjenkontakt mellem alle gruppens medlemmer en øget dynamik, der stimulerer diskussionen (Stewart, Shamdasani & Rook 2007:32).

4.1.5 Transskription

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009) findes ingen endegyldig metode til transskription af interviews, da det afhænger af, hvad transskriptionen skal bruges til. Stewart et al. uddyber, at informanternes tonefald kan bidrage til fortolkningen (Stewart, Shamdasani & Rook 2007:110f). Idet formålet med analysen er at afdække latente og ubevidste meninger, valgte jeg at notere tonefald. Interviewet blev transskriberet så ordret som muligt, mens personfølsomme data blev slørede.

Optagelse af interviewet foregik med en digital diktafon. Efter interviewet blev lydfilen konverteret til elektronisk fil, der blev gemt med password på min computer, og lydfilen på diktafonen blev herefter slettet.

4.2 Dataindsamlingens anden del: baggrundsdata og frafaldsregistrering

Foruden interviewdata består datamaterialet i denne undersøgelse af informanternes baggrundsdata og en frafaldsregistrering.

Baggrundsdata

Ifølge denne undersøgelses forskningsspørgsmål søges desuden sammenhænge mellem informanternes baggrundsdata. Grundet specialets begrænsninger og overskuelighed for informanterne, valgte jeg at indskrænke mængden af baggrundsdata. Jeg valgte desuden, at informanterne skulle udfylde deres baggrundsdata efter interviewet, hvormed de ikke blev påvirkede af interviewets diskussion. Jeg valgte at indhente de baggrundsdata, der var tilbagevendende i litteraturgennemgangens fund. Da jeg har haft en åben tilgang til indsamling af baggrundsdata for at få adgang til nye perspektiver, indhentede jeg desuden data om sabbatår, fødeby, forældres uddannelse, studiearbejde og prioritering af uddannelsen ved ansøgning.

I bilag 5 findes dokumentet, som informanterne udfyldte med deres baggrundsdata.

Frafaldsregistrering

Idet datagrundlaget fra fokusgruppeinterviewet omfattede tre informanternes beskrivelser, valgte jeg at udvide mit datamateriale. Til dette formål kontaktede jeg sygeplejeskolen, hvorfra jeg havde rekrutteret informanterne, for at indhente datamateriale om frafald og årsager hertil efter 2008. Skolens studievejledning havde siden sommeren 2008 registreret

ført en frafaldsregistrering. Hermed manglede registrering af frafald i forårssemestret 2008. Sygeplejeskolen havde sløret navne og CPR-numre. Jeg modtog således information om tidspunkt for påbegyndt og afbrudt uddannelse samt en kort begrundelse af frafaldet formuleret af studievejlederen efter samtale med den tidligere studerende. Den tilsendte frafaldsregistrering kan ses i bilag 6.

5. Analyse

I dette analyseafsnit præsenteres informanternes baggrundsdata og frafaldsregistrering indledningsvist i afsnit 5.1 og 5.2. I afsnit 5.3 præsenteres analysens fund fra meningsfortolkningens selvforståelseskontekst og kritiske commonsense-forståelseskontekst. Gennem selvforståelseskonteksten udlægges informanternes umiddelbare mening ifølge deres udsagn. Herefter følger en mere kritisk fortolkning i henhold til den kritiske commonsense-forståelse, hvor jeg anvender dele af min forforståelse, eksempelvis hvordan jeg forstår meningen af informanternes beskrivelser i kraft af deres tonefald. Hermed søges en kritisk forståelse af de faktorer, der har betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen og dermed en forståelse af tekstens mening, der overskrider informanternes selvforståelse.

I afsnit 6.1 diskuteres disse faktorer i henhold til den præsenterede teoretiske referenceramme, hvormed jeg søger en udvidelse af tekstens mening.

I figur 6 er meningsfortolkningen illustreret med et eksempel²⁵.

²⁵ Sætninger eller ord, hvor tonefaldet ændres, er understregede, mens beskrivelse af tonefaldet følger i parentes. M = moderator (jeg) og I = informant.

Tekstdele i temaet <i>At mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning</i>	Selvforståelse	Kritisk commonsense-forståelse	Teoretisk forståelse
<p>”Jeg husker gruppearbejdet som værende noget lidt <u>pludseligt</u> (bestemt tonefald), hvor der så blev brugt for meget tid på at finde ud af, hvilket ben man skulle stå på (...). Jeg husker det ikke som særlig godt struktureret det der.” (Informant 3)</p> <p>”Jeg tror egentlig også, at jeg synes, det kunne være <u>lidt ustruktureret med de der grupper, som lige pludselig skulle...</u> (irriteret tonefald) der skulle egentlig ske en masse ting på kort tid.” (Informant 1)</p> <p>”Der var også nogle gange, hvor man <u>bare blev kastet ud i et eller andet gruppearbejde</u> (irriteret tonefald), måske det ikke var det mest strukturerede” (Informant 2)</p> <p>”Så kom, der altid lige en ekstra opgave ind i pensum eller (...). Det synes jeg godt kunne være lidt frustrerende egentlig, at <u>der kom bare sådan hele tiden noget oveni</u> (bestemt tonefald). Det synes jeg egentlig var lidt træls.” (Informant 1)</p>	<p>Gruppearbejde og opgaver, som informanterne ikke var forberedte på, medførte forvirring og frustration</p>	<p>Informanterne oplevede en uforudsigelighed i den teoretiske undervisning, når de blev præsenterede for gruppearbejde eller opgaver, de ikke var forberedte på</p>	<p>Uforudsigeligheden kan medføre en oplevelse af:</p> <ul style="list-style-type: none"> - manglende indflydelse på undervisningens indhold - manglende mening og struktur i undervisningen <p>Uforudsigelighed kan forstås som følge af, at deres ønsker og forventninger ikke stemte overens med undervisningens indhold</p>

Fig.6; Eksempel på analyseproces

Gennem meningsfortolkningens tre trin skabes en udvidelse af den mening, tekstens helhed besidder. Tekstudvidelsen muliggør for dels en sammenligning af fundene med de øvrige studerendes årsager til frafald ifølge frafaldsregistreringen, der præsenteres i afsnit 6.1; dels en sammenligning af fundene frafaldsmønstre i perioden 2001 til 2008, der præsenteres i afsnit 6.2.

5.1 Præsentation af informanter

I nedenstående figur præsenteres informanterne gennem udvalgte baggrundsdata. De samlede baggrundsdata kan ses i bilag 6.

	Informant 1	Informant 2	Informant 3
Køn	Kvinde	Mand	Kvinde
Alder ved frafald	21 år	24 år	24 år
Adgangsgivende uddannelse	Gymnasium	Gymnasium	Gymnasium
Eksamenskvote (13-skalaen)	9,0	7,8	8,1
Faders uddannelse	Tømrer	Landmand	Kok
Moders uddannelse	Ernæringsøkonom	9. klasse	Kontorassistent
Uddannelsen påbegyndt	Februar 2009	August 2008	Februar 2009
Uddannelsen afbrudt	Juni 2009	Juni 2009	August 2009
Uddannelsens prioritet	2. prioritet	1. prioritet	1. prioritet

Fig.7; Præsentation af informanterne i fokusgruppeinterviewet

På det tidspunkt informanterne valgte at stoppe på uddannelsen, var informanterne mellem 21 og 24 år. Af figur 7 ses endvidere, at ingen af informanternes forældre havde en sundhedsfaglig uddannelse. Endvidere havde informant 1 uddannelsen som andenprioritet, og alle informanter havde en ungdomsuddannelse fra gymnasiet med eksamenskvote mellem 7,8 og 9,0.

5.2 Præsentation af frafaldsregistrering

I figur 8 er data fra frafaldsregistreringen præsenteret²⁶. Den fremsendte registrering kan ses i bilag 7.

²⁶ Årsager til frafald, der omhandlede sygdom, barsel eller overflytning til anden sygeplejeskole, blev ekskluderet, hvilket i figur 8 er markeret med en stiplede linje. Desuden var der 3 studerende, der ikke kunne kontaktes, og de blev derfor ekskluderet.

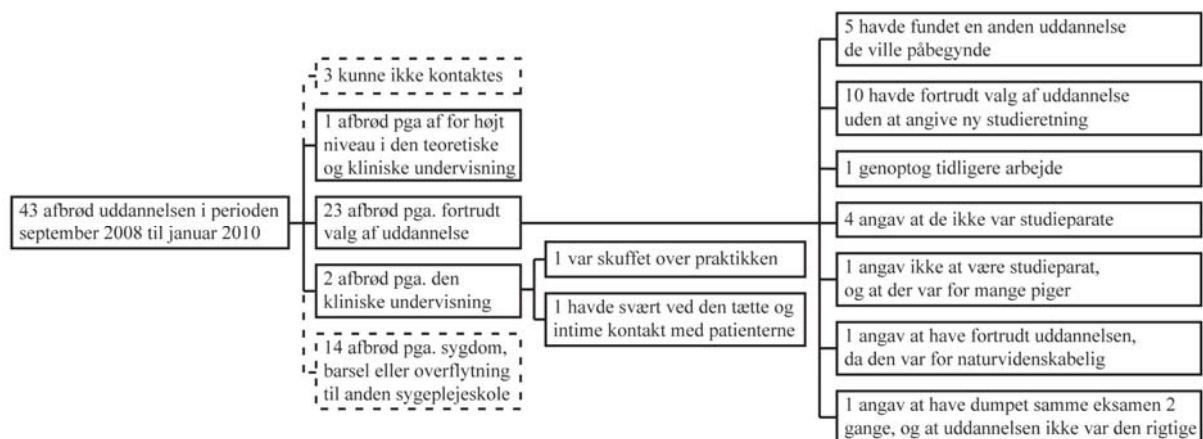

Fig.8; Figur af frafaldsregistrering

I figur 8 ses, at 23 angav at have *fortrudt valg af uddannelse*. Denne angivelse betragtes som en overordnet årsag til frafald, hvortil der hører bagvedliggende årsager, som er findes i kolonnen yderst til højre. To angav den kliniske undervisning som årsag til frafald, mens én fandt niveauet i den teoretiske undervisning for højt. Med dette forstås, at disse tidligere studerende udelukkende afbrød uddannelsen grundet disse årsager, mens angivelser som *fundet en anden uddannelse* og *genoptog tidligere arbejde* kan have flere årsager. Der var således stor forskel i, hvor præcist årsager til frafald blev angivet.

5.3 Fund

I dette afsnit præsenteres fund fra meningsfortolkningens selvforståelseskontekst og kritiske commonsense-forståelseskontekst. De mest betydningsfulde temaer var; *At være utryk i den kliniske undervisning*, *At mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning*, *At vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning* og *At stå udenfor klassens fællesskab*.

5.3.1 At være utryk i den kliniske undervisning

Informanternes diskussion af spørgsmålet til deres overordnede oplevelser af at stoppe på uddannelsen udviklede sig til at omhandle den kliniske vejledning. Betydningen af den kliniske vejleder beskrev informant 1 (I.1) således:

M: (henvendt til inf.1) du siger du havde en god oplevelse?

I.1: "Det synes jeg, jeg havde, men det var garanteret også fordi, jeg havde en god vejleder. Jeg følte mig tryk på stedet, og hun gjorde meget ud af så-

dan at fortælle mig nu går vi ind til denne her patient, og det handler om det og det og det.”

At føle sig vejledt hang for denne informant tilsyneladende sammen med at føle sig tryk. Trygheden bestod i, at hun vidste, hvad der skulle ske, hvormed den kliniske situations forudsigelighed understøtter oplevelsen af at være tryk.

Informant 3 havde derimod dårlige oplevelser med samarbejdet med den kliniske vejleder:

”Den første praktik dengang den var virkelig, virkelig frygtelig (trist tonefald). Jeg havde en vejleder, der nærmest fik mig til at gå grædende hjem (...). Det var meget bare at blive kastet ud i det. Vi fire studerende på afdelingen, vi blev nærmest bare lukket ind i et rum med to koma-patienter, og så kunne vi bare gøre, hvad vi ville nærmest (bestemt tonefald).” (I.3)

At blive kastet ud i det medførte en dårlig oplevelse af vejledningen, der i ovenstående citat rettes mod vejlederen. Hermed forstås, at hun oplevede en utryghed, når hun stod alene med patienter uden vejledning, hvilket understreges af hendes bestemte tonefald, hvormed hun udtrykte sin utilfredshed ved vejlederens manglende tilstedeværelse.

Vigtigheden af vejlederens tilstedeværelse ses ligeledes i følgende beskrivelse af informant 2:

”Jeg kunne godt have savnet lidt mere tagen hånd om (...). Det kunne da have været lidt mere fedt, hvis den der vejleder havde været der og taget lidt mere hånd om og havde set HOV, der mangler du lidt, og du skulle måske arbejde lidt med det og det, hvor man slet ikke fik noget konstruktiv kritik på den måde. Det var bare sådan det er jo gået fint i dag, hej hej (ironisk tonefald).” (I.2)

Af ovenstående ses, at informant 2 manglede *mere tagen hånd om*, hvormed vejlederen kunne være opmærksom på de studerendes eventuelle mangler gennem *konstruktiv kritik*. Med dette forstås et ønske om, at vejlederen var mere tilstede. Af informant 2's udsagn med et ironisk tonefald, *det er jo gået fint i dag, hej hej*, forstås, at vejlederen ikke havde

indsigt i, hvad han havde foretaget sig dagen igennem. Vigtigheden af denne oplevelse understreges af det ironiske tonefald, hvormed informanten gav udtryk for ironien i, at vejlederen ikke var tilstede i den kliniske undervisningssituation.

5.3.2 At mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning

Til spørgsmålet om informanternes oplevelser af den teoretiske undervisning omhandlede diskussionen overvejende undervisningens elementer.

Informanterne oplevede manglende struktur i undervisningens gruppearbejde, hvilket de beskrev således:

”Jeg husker gruppearbejdet som værende noget lidt pludseligt (bestemt tonefald), hvor der så blev brugt for meget tid på at finde ud af, hvilket ben man skulle stå på (...). Jeg husker det ikke som særlig godt struktureret det der.” (I.3)

”Jeg tror egentlig også, at jeg synes, det kunne være lidt ustruktureret med de der grupper, som lige pludselig skulle... (irriteret tonefald) der skulle egentlig ske en masse ting på kort tid.” (I.1)

”Der var også nogle gange, hvor man bare blev kastet ud i et eller andet gruppearbejde (irriteret tonefald), måske det ikke var det mest strukturerede” (I.2)

Ovenstående citater efterlader indtrykket af, at informanterne blev forvirrede af undervisningens ustrukturerede og spontane gruppearbejde, hvilket de udtrykte gennem udsagnene *jeg husker det ikke som særlig godt struktureret, der skulle egentlig ske en masse ting og det var ikke det mest strukturerede*. Som følge heraf forstås af, at der opstod en oplevelse af uforudsigelighed i undervisningen. Informanternes bestemte og irriterede tonefald fremhævede, at gruppearbejde, de ikke var forberedte på, blev oplevet som en negativ faktor i den teoretiske undervisning.

En informant havde desuden oplevet, at der kom ekstra opgaver ind i undervisningen:

”Så kom, der altid lige en ekstra opgave ind i pensum eller (...). Det synes jeg godt

kunne være lidt frustrerende egentlig, at der kom bare sådan hele tiden noget oveni (bestemt tonefald). Det synes jeg egentlig var lidt træls.” (I.1)

Ifølge ovenstående citat bevirkede den manglende struktur i form af ekstra opgaver en *frustrerende* oplevelse af den teoretiske undervisning. Hermed forstås, at opgaver, hun ikke var forberedt på, ligeledes havde betydning for oplevelsen af uforudsigelighed, hvilket understreges af hendes bestemte tonefald.

5.3.3 At vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning

Dette tema udsprang af spørgsmålet om informanternes overvejelser om og forventninger til uddannelsen. Diskussionen blev indledt med deres oplevelser af dem selv i forhold til deres medstuderende:

I.1: *”(...) Vi havde klasseevaluering, hvor folk fortæller, hvordan de har det på studiet, og hvor glade de er for det. Og det kunne jeg bare slet, slet ikke sætte mig ind i. Det er jo slet ikke her, jeg skal være, altså, jeg kunne slet ikke se mig selv i det (bestemt tonefald)”*

I.3: *”Det kan jeg også huske, hvis der var nogen, der begyndte at snakke langt ud i fremtiden, så stod jeg fuldstændig udenfor, for det var jo slet ikke der, jeg var (opgivende)”*

Gennem citaterne *jeg kunne slet ikke se mig selv i det* og *det var jo slet ikke der, jeg var* forstås, at de to informanter ikke kunne identificere sig med deres medstuderende, når de talte om deres fremtid som sygeplejersker.

Informant 1's bestemte tonefald understregede denne oplevelse, mens informant 3's opgivende tonefald efterlader et indtryk af, at hun oplevede det uoverskueligt at tænke på fremtiden som sygeplejerske. Det kan således forholde sig, at de to informanternes manglende identifikation med deres medstuderende ligeledes indikerer manglende identifikation med rollen som sygeplejerske.

Senere i diskussionen blev det tydeligt, at deres forventninger ikke var rettet mod målet om at blive sygeplejerske:

I.3: "Det var ikke gennemtænkt, vil jeg sige. (...) Så jeg har aldrig set mig selv værende som sygeplejerske (siges grinende). (...) Det var lidt af en nødløsning, for så kunne jeg i hvert fald starte her."

I.1: "Det var også lidt en nødløsning for mig. Jeg søgte to steder og kom ind på min 2. prioritet. (...) Øhm og tænkte jeg nok kunne bruge det til at falde tilbage på, og jeg havde egentlig troet, at man kunne få mere merit for sygeplejeuddannelsen (...) jeg har jo ikke fået nogen uddannelse, jeg kan bruge til noget, så det... det har jeg jo bare smidt på gulvet igen, kan man sige (trist tonefald)."

I.2: "Ja, at få en alsidig uddannelsen, ikke... Målet eller forventningen var jo egentlig at få en eller anden form for uddannelse, så jeg kunne tjene nogle penge, så kunne jeg jo gøre det (bestemt tonefald)."

Beskrivelserne viste, at informant 1 og 3 oplevede valg af sygeplejerskeuddannelsen som en *nødløsning*. Udsagnene *så kunne jeg i hvert fald starte her og bruge det til at falde tilbage på* indikerer, at de ikke besad et målrettet ønske om at blive sygeplejerske. Eftersom informant 2 forventede *en alsidig uddannelse*, hvor målet var at *tjene nogle penge* kan hans valg af uddannelse ligeledes forstås som en *nødløsning*, idet hans forventninger ikke var målrettet det at blive uddannet sygeplejerske. Det bestemte tonefald indikerede, at det primære formål med at tage en uddannelse var at tjene penge.

Informant 3 beskrev endvidere, at *jeg har aldrig set mig selv værende som sygeplejerske*, hvilket understøtter oplevelsen af ikke at kunne identificere sig som sygeplejerske. Det grinende tonefald kan indikere, at hun oplevede en ironi i, at hun ikke kunne identificere sig med den profession, hendes uddannelse repræsenterede.

Informanternes manglende identifikation med rollen som sygeplejerske og oplevelsen af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske, kan endvidere forstås som havende en indbyrdes, forstærkende sammenhæng; det manglende mål kan hindre identifikationen, ligesom den manglende identifikation kan hindre målet om at blive sygeplejerske. Herudover kan den manglende identifikation med rollen som sygeplejersker være en forklaring på, at to af informanterne manglede tilstedeværelse af vejlederen i den kliniske undervisning. Med dette forstås, at informanterne i højere grad havde brug for vejlederens tilstedeværelse, idet de manglede indsigt i rollen som sygeplejerske.

Informant 1 havde en forventning om at få mere merit for sygeplejerskeuddannelsen, idet hun søgte om optagelse på en anden uddannelse: *jeg havde egentlig troet, at man kunne få mere merit for sygeplejeuddannelsen*. Hermed forstås en oplevelse af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske, idet hun havde sygeplejerskeuddannelsen som sin andenprioritet. Således kan oplevelsen af, sygeplejerskeuddannelsen var en nødløsning ligeledes have sin forklaring, idet hun allerede fra studiestart ønskede at starte på en anden uddannelse.

5.3.4 At stå udenfor klassens fællesskab

Til spørgsmålet om informanternes oplevelser af det sociale miljø faldt diskussionen på det sociale miljø i klasserne. Informanterne havde oplevet problemer i det sociale miljø som følge af kønsfordelingen, hvilket to af informanternes udtrykte således:

I.3: "Jeg tror det er lidt sværere som dreng at komme ind her, når man virkelig virkelig er stærkt i undertal (griner kort). Når man sidder i pausen... Jeg gider ikke gå hen og snakke med dem om det fnidder, det er bare (ironisk tonefald). Jeg vil hellere bare sidde og glo ind i min computer (siges grinende). (...) jeg kan huske, nogle piger kunne simpelthen ildne hele klassen op til bare at køre had mod én af lærerne. Hvorfor? Aj, hold nu kæft (vredt tonefald)."

I.1: "Der vil jeg holde med dig (henvendt til informant 2). Der var rigtig mange piger (bestemt tonefald). Og det er jeg ikke rigtig til, det der fnidder."

Med ovenstående citater forstås, at klassernes skæve kønsfordeling med mange piger havde betydning for deres dårlige oplevelser af det sociale miljø, hvilket ses gennem udsagnene: *Jeg gider ikke gå hen og snakke med dem om det fnidder og det er jeg ikke rigtig til, det der fnidder*. Informanternes vrede og bestemte tonefald understregede, at de havde dårlige oplevelser af det sociale miljø i klasserne. Hermed forstås, at informant 2 ikke op-søgte fællesskabet, hvilket eksemplificeres i citatet, *jeg vil hellere bare sidde og glo ind i min computer*. Han tog desuden afstand fra pigernes *had mod én af lærerne*, hvilket han fandt *fjolle*, hvormed han yderligere tog afstand fra klassens fællesskab. Desuden forstås, at informant 1 og 3 ligeledes tog afstand fra klassen fællesskab, idet de ikke trivedes i med pigernes *fnidder* i klassen. Med *fnidder* forstås, at fællesskabet var kendetegnet ved, at de

ikke kunne enes med hinanden i klassen.

Således kan klassernes skæve kønsfordeling og pigernes fnidder have betydning for informanternes oplevelser af at stå udenfor klassens fællesskab.

Informant 3 havde ligeledes haft dårlige oplevelser af det sociale miljø i klassen, der udelukkende bestod af piger:

”Jeg kan huske, at vores klasse var meget splittet. Der var en del, som var meget fast og var sammen hver eneste weekend og i byen og sådan nogle ting. Og når man ikke var med i det, så blev det meget sådan, at når man kom i skole, så sidder man der, og så går man hjem igen (...) (trist tonefald).” (Informant 3)

Hermed forstås, at informant 3 ligeledes stod udenfor klassens fællesskab, idet hun ikke deltog i aktiviteter udenfor skoletiden i samme grad som de andre piger, hvilket følgende citat udtrykker: *når man ikke var med i det, så blev det meget sådan, at når man kom i skole, så sidder man der, og så går man hjem igen.* At stå udenfor klassens fællesskab forstås som en dårlig oplevelse, hvilket understreges af hendes triste tonefald, der efterlader indtrykket af, at det ikke var hendes intention at tage afstand fra fællesskabet.

Desuden beskriver denne informant, at hun oplevede, at klassen var *splittet*. Klassens splittelse kan dels forstås som følge af, at klassen kun bestod af piger; dels kan splittelsen have sin forklaring i klikedannelser i klassen. Hermed forstås, at klassens splittelse kan være en forklaring på, at informant 3 oplevede at stå udenfor klassens fællesskab.

Informanternes oplevelse af at stå udenfor klassens fællesskab kan endvidere have sin forklaring i deres manglende identifikation med medstuderende og rollen som sygeplejersker samt deres manglende mål om at blive sygeplejersker, der er beskrevet i temaet *at vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning*.

5.4 Sammenfatning

I dette afsnit sammenfattes de faktorer, der har betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen ud fra deres selvforståelse og den kritiske commonsenseforståelse. Sammenhænge mellem disse faktorer og informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen er søgt illustreret i figur 9.

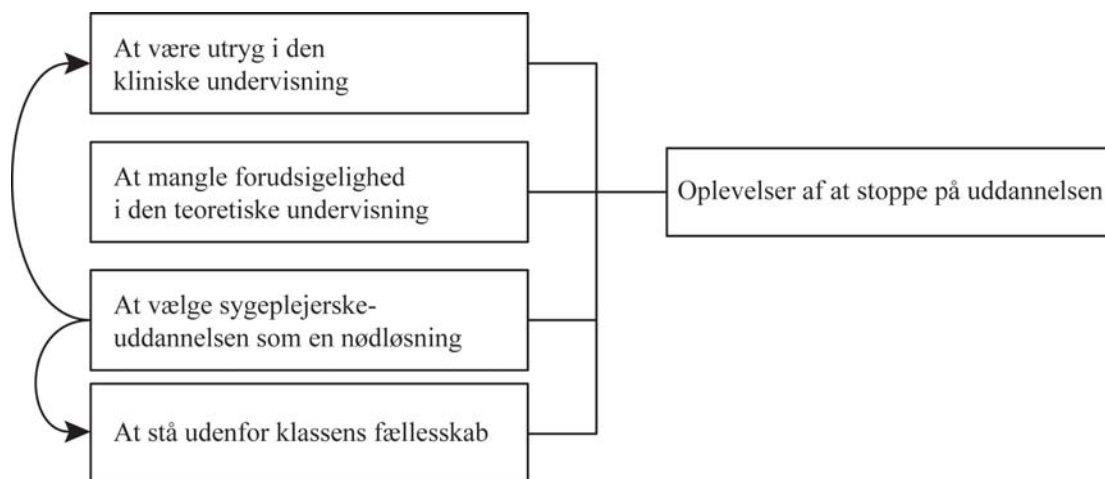

Fig.9; Faktorer af betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen

Oplevelsen af utryghed opstod, når den kliniske vejleder ikke var tilstede i den kliniske undervisningssituation. Vejlederens manglende tilstedeværelse kan således betragtes som en faktor af betydning for informanternes oplevelse utryghed i den kliniske undervisning.

Informanterne blev forvirrede og frustrerede, da de blev præsenteret for gruppearbejde og opgaver, de ikke var forberedte på, hvilket kan betragtes som betydningsfulde faktorer for oplevelsen af uforudsigelighed i den kliniske undervisning.

Flere faktorer havde betydning for informanternes oplevelse af at vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning:

For det første kan oplevelsen forstås som følge af, at de ikke kunne identificere sig med deres medstuderende og rollen som sygeplejerske. Den manglende identifikation med rollen som sygeplejerske kan desuden være forklaring på, at to af informanterne efterspurgte mere tilstedeværelse af den kliniske vejleder.

For det andet kan oplevelsen forklares, idet informanterne ikke besad et målrettet ønske om at blive uddannede sygeplejersker.

For det tredje kan den manglende identifikation med rollen som sygeplejerske og oplevelsen af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske forstærke hinanden, hvormed oplevelsen af sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning kan forstærkes.

Oplevelsen af at stå udenfor klassens fællesskab opstod for det første, idet en af informan-

terne tog afstand fra pigernes opførelse.

For det andet oplevede en af informanterne, at klassen ikke kunne enes.

For det tredje stod en af informanterne udenfor klassens fællesskab, selvom dette ikke var hendes intention, grundet splittelse i klassen, der kun bestod af piger.

Desuden kan oplevelsen af at stå uden for klassens fællesskab have sin forklaring i to af informanternes manglende identifikation med deres medstuderende.

Den skæve kønsfordeling med mange piger og splittelse i klasserne kan således forstås som en betydningsfuld faktor for informanternes oplevelse af at stå uden for klassens fællesskab.

Det centrale tema i informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen syntes at være oplevelsen af at vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning. Denne oplevelse kan dels forstærke oplevelsen af at være utryk i den kliniske undervisning; dels forstærke oplevelsen af at stå uden for klassens fællesskab.

6. Diskussion af undersøgelsens fund

Dette afsnit består af to dele: I afsnit 6.1 diskuteres temaerne i undersøgelsens fund i den teoretiske forståelseskontekst, der diskuteres med litteraturgennemgangens fund i afsnit 6.2.

6.1 Diskussion af de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen

I dette afsnit diskuteres fundene fra undersøgelsens temaer gennem meningsfortolkningens teoretiske forståelseskontekst. Til dette formål anvendes den teoretiske referenceramme, hvormed jeg gennem fortolkning søger en udvidelse af mening. Desuden inddrages fund fra frafaldsregistreringen.

6.1.1 At være utryk i den kliniske undervisning

I nærværende analyse findes, at informanterne oplevede utryghed, når den kliniske vejleder ikke var tilstede i den kliniske undervisning. Hertil er det nærliggende at spørge, hvordan utryghed kan udgøre en betydningsfuld faktor for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

Illeris et al. (2002:158) beskriver, at studerende søger bekræftelse og anerkendelse som

led i tilegnelse af identitet i tilknytning til studiet og den faglige kultur, de er på vej ind i. Hvis dette ikke lykkes, risikerer den studerende at afbryde uddannelsen (ibid.). Med bekræftelse og anerkendelse forstås, at den studerende søger accept af deres tanker og handlinger som led i deres sygeplejefprofessionelle identitetsudvikling. En af informanterne beskrev utrygheden således; *vi blev nærmest bare lukket ind i et rum med to komapatienter, og så kunne vi bare gøre, hvad vi ville nærmest*. Som skrevet i indledningen har en person forskellige gruppeidentiteter, hvortil der hører et begrænset sæt af egenskaber og færdigheder. Informanternes utryghed kan således forklares gennem vejlederens manglende tilstedeværelse, der kan være årsag til, at informanterne ikke fik anerkendt deres egenskaber og færdigheder. Anerkendelse kan hermed forstås som et centralt element for informanternes professionelle identitetsudvikling i den kliniske undervisning, hvor de studerende oplever, hvordan livet som uddannet sygeplejerske udspiller sig. Her er den kliniske vejleder som oftest er den person, der repræsenterer den sygeplejefprofessionelle identitet. Oplevelsen af at stå uden vejledning udtrykte en informant således; *jeg kunne godt have savnet lidt mere tagen hånd om*. Hermed forstås, at informanten efterspurgte mere vejledning i den kliniske undervisning. Denne betragtning understøttes af Illeris et al., der fremhæver, at de unges identitetsproces i dag omhandler, hvem de vil være frem for, hvad de vil være (Illeris 2002:57). I denne sammenhæng fremhæver Ziehe, at unge gennem valg søger og afprøver identiteter, hvilket er et anstrengende og krisebetonet arbejde, der indebærer til- og fravalg (Ziehe, Stubenrauch 2008:30f.). Med dette forstås, at informanterne afprøvede identiteten som sygeplejerske i den kliniske undervisning, hvilket forudsatte tilstedeværelse af en rollemodel, eksempelvis den kliniske vejleder. Således kan fraværet af rollemodeller betragtes som en faktor af betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

I denne forbindelse kan behovet for tilstedeværelse af en rollemodel forklares, idet analysens fund viste, at to af informanterne oplevede manglende identifikation med rollen som sygeplejerske. Med dette forstås, at den manglende identifikation kan medføre et øget behov for kliniske rollemodeller.

I frafaldsregistreringen ses, at tre studerende angav problemer i klinikken som årsag til deres frafald. Den ene angav at være *skuffet over praktikken*, der kan henvise til indholdet i den kliniske undervisning såvel som den kliniske vejledning. En anden tidligere stude-

rende havde svært ved den tætte og intime kontakt med patienter. Denne årsag til frafald kan forstås som følge af, at den tidligere studerende fandt den tætte patientkontakt grænseoverskridende. En tredje oplevede blandt andet et for højt niveau i den kliniske undervisning. Endvidere kan det ikke afvises, at *fortruddt valg af uddannelse* kan have årsager i den kliniske undervisning, idet denne angivelse betragtes som en overordnet årsag til frafald.

6.1.2 At mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning

Informanter oplevede uforudsigelighed i den teoretiske undervisning, når de blev præsenteret for gruppearbejde eller opgaver, de ikke var forberedte på.

Informanterne beskrev denne uforudsigelighed gennem udsagnene; *der var også nogle gange, hvor man bare blev kastet ud i et eller andet gruppearbejde og så kom, der altid lige en ekstra opgave ind i pensum.* Med disse udsagn forstås, at informanterne oplevede at mangle medbestemmelse med hensyn til undervisningens indhold. Ifølge Illeris et al. (2002:156f) må frafald blandt andet forstås ud fra den studerendes indstilling til studiet, hvor et af hovedtrækkene er, at de skal have mulighed for selv at vælge. Tilsvarende finder Zeuner, at en stor del af de unge ønsker at have indflydelse på deres uddannelse (Zeuner 2000:128). Som følge heraf kan undervisningens uforudsigelighed medføre en oplevelse af manglende indflydelse på undervisningens indhold, der kan have betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

Om gruppearbejde og opgaver de ikke var forberedte på, beskrev informanterne desuden; *jeg husker det ikke som særlig godt struktureret og det synes jeg godt kunne være lidt frustrerende egentlig, at der kom bare sådan hele tiden noget oveni.* Med disse udsagn forstås dels, at informanterne havde svært ved at se meningen i gruppearbejde og opgaver, de ikke var forberedte på; dels at de efterspurgte mere struktur i undervisningen. Illeris et al. beskriver, at studerende har en forventning om, at studiet skal være meningsfyldt i forhold til dem selv (Illeris 2002:156, 170-172). Med dette forstås, at undervisningen må være meningsfuld som forudsætning for de studerendes gennemførelse af uddannelsen. Ziehe beskriver, at de unge i dag har oplevet et fravær af strukturer grundet aftraditionaliseringen; strukturer de forsøger at rekonstruere (Ziehe 2004a:101f, Ziehe 2007). Hermed kan informanternes oplevelse af manglende struktur have sin forklaring i, at de ikke havde mulighed for rekonstruktion heraf i undervisning. Således kan oplevelsens af manglende

mening og struktur i undervisning ligeledes have betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

Oplevelsen af uforudsigelighed kan ligeledes forklares gennem Ziehes beskrivelse af de unges egenverdener som mentale konstruktioner af, hvad den enkelte udvælger i sit hverdagsliv som værende vigtigt, såsom præferencer, verdensforståelser mm. (Ziehe 2004a:101f, Ziehe 2007). Ligeledes fremhæver Illeris et al., at studerende mærker efter i sig selv, hvilket kræver en selvforståelse, der kun kan udvikles gennem valg, fravalg og omvalg (Illeris 2002:41). Informanternes oplevelser af undervisningens uforudsigelighed kan således forstås som følge af, at deres ønsker og dermed forventninger ikke stemte overens med uddannelsens indhold. Med andre ord stemte virkeligheden ikke overens med egenverdenen, hvilket kan have betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

I frafaldsregistreringen ses, at en tidligere studerende angav et for højt niveau i den teoretiske undervisning som en medvirkende årsag til frafald. Årsagen hertil kan være, at den studerendes forventninger til det faglige niveau ikke stemte overens med den teoretiske undervisnings krav til den studerende. Årsager til frafald, der er angivet som *fortrudt valg af uddannelse*, kan ligeledes have årsager i den teoretiske undervisning, hvilket ikke er uddybet i registreringen.

6.1.3 At vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning

Analysen viste, at informanterne oplevede valget af sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning. Oplevelsen af uddannelsesvalget som en nødløsning kan have flere forklaringer.

For det første er det værd at bemærke, at to af informanterne ikke kunne identificere sig med rollen som sygeplejerske; *jeg kunne slet ikke se mig selv i det og jeg har aldrig set mig selv værende som sygeplejerske*. Hermed forstås, at den manglende identifikation med rollen som sygeplejerske kan forstærke oplevelsen af, at uddannelsen var en nødløsning. I denne sammenhæng beskriver Ziehe, hvordan unge i dag afsøger og afprøver identiteter gennem søgeprocesser, der kommer til at fremstå krisebetonede gennem uovervejede valg (Ziehe, Stubenrauch 2008:30f). Endvidere finder Kupferberg, at uddannede sygeplejersker i høj grad identificerer sig med rollen som sygeplejerske (Kupferberg 1999). På den ene

side kan oplevelsen af uddannelsesvalget som en nødløsning forstås som følge en krisebetonet afsøgning af identitet, hvor informanterne traf et uovervejende valg, da de ikke kunne identificere sig med rollen som sygeplejerske. Denne betragtning understøttes, idet ingen af informanternes forældre havde en sundhedsfaglig uddannelsesbaggrund, hvormed informanterne ikke besad en forforståelse af rollen som sygeplejerske. På den anden side kan den manglende identifikation med rollen som sygeplejerske forklares, idet informanterne var nye i sygeplejefaget. Af informanternes baggrundsdata ses, at de kun var studieaktive i 5 til 11 måneder, hvilket understøtter denne betragtning. Tilsvarende understreger Zeuner, at unge i dag ikke ønsker at blive låst fast i en bestemt jobfunktion (Zeuner 2000:107). Således kan et ønske om ikke at være fastlåst i arbejdet som sygeplejerske ligeledes være forklaring på informanternes manglende identifikation med rollen som sygeplejerske.

Gennem valg af uddannelse forstås, at informanterne har afprøvet den professionsidentitet, uddannelsen repræsenterer som følge af fagets logik, og dermed den identitet, der forventes efterlevet af de studerende gennem uddannelsen. Den manglende identifikation med rollen som sygeplejerske kan således forstås som en betydningsfuld faktor for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

For det andet er det værd at bemærke, at informanterne oplevede, at målet med uddannelsen ikke var blive sygeplejerske, hvilket ses i følgende udsagn; *så kunne jeg i hvert fald starte her, bruge det til at falde tilbage på og at få en alsidig uddannelse*. Den manglende målrettethed kan betragtes som årsag til en ringe indstilling til studiet på baggrund af informanternes forventninger om at have et sted at starte, at få merit med henblik på uddannelsesskift eller at få en uddannelse, hvormed der kunne tjenes penge. I forlængelse heraf pointerer Illeris et al. (2002:166), at frafald blandt andet må forstås ud fra mødet mellem de studerendes indstilling til studiet og uddannelsens selvforståelse, der forstås som afhængig af fagets identitet. Kan den studerende ikke genkende sig selv i disse rammer, giver uddannelsen ikke mening og fravælges (ibid.). Ligeledes påpeger Wackerhausen, at optagelse i en profession forudsætter tilegnelse af professionsidentitet (Wackerhausen 2002). Med dette forstås, at de studerendes gennemførelse af uddannelsen kan afhænge af, at deres forventninger er rettet mod det at blive sygeplejersker, hvormed de besidder en målrettet indstilling til studiet. Som beskrevet handler identitet om at kunne genkende sig

selv (Illeris 2002:45). Således kan en ringe indstilling til studiet og manglende genkendelse af sig selv i rollen som sygeplejerske være af betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

De unges uddannelsesvalg uden konkrete mål sættes ofte i forbindelse med begrebet zap-perkultur, der et hyppigt anvendt begreb for forståelse af de unges navigation i uddannelsessystemet (Jarl 2003, Simonsen 2003). Ifølge Ziehe (2004:134f) medvirker ustrukturerede søgeprocesser, at det bliver vanskeligt at fordybe sig, hvorfor den letteste udvej er at zappe videre til det næste. Illeris et al. anvender i denne sammenhæng vagabondmetaforen, der betegner de unges manglende fordybelse og mange brud gennem uddannelse (Illeris 2009:111). Tilsvarende beskriver Plant, at unges uddannelseskift kan forstås som et forsøg på at konstruere mening med livet (Plant 2000:162). Hermed kan manglende fordybelse i studiet have betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Her er det nærliggende at spørge, om det ikke også er fordybelsen, der medfører en oplevelse af mening. Imidlertid betragtes informanternes manglende identifikation med rollen som sygeplejerske og målrettethed som hindringer for fordybelse og oplevelse af mening. Således kan informanternes manglende identifikation med rollen som sygeplejerske og oplevelsen af, at målet ikke var at blive sygeplejerske forstærke oplevelsen af at mangle mening i uddannelsen, hvilket kan være faktorer af betydning for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

For det tredje kan oplevelsen af uddannelsesvalget som en nødløsning have sin forklaring i baggrunden for informanternes valg. Af citaterne *så kunne jeg i hvert fald starte her, bruge det til at falde tilbage på og at få en alsidig uddannelse* forstås, at deres valg var rettet mod deres personlige forventninger til, hvad uddannelsen kunne tilbyde dem. I denne forbindelse fandt Zeuner, at unges uddannelsesvalg i dag står i feltet mellem værdistyrede og traditionsstyrede handlinger, hvor det tidligere blev forstået som enten målrationalt eller traditionsstyret (Zeuner 2000:128f). Forældrenes uddannelsesbaggrund ses at have betydning for de unges uddannelseslængde, men ikke for uddannelsens indhold (ibid.). Som følge heraf kan informanternes valg af uddannelse på den ene side forstås som værdistyrede, idet de har valgt på baggrund af indre forestillinger og forventninger: Hvad der var rigtigt for dem, og hvordan uddannelsen kunne imødekomme dette. På den anden side har informanterne valgt en uddannelse, der adskiller sig fra deres forældres uddannelser. Dog

ses en sammenhæng, idet deres forældre overvejende havde erhvervsuddannelser, der omtrent har sammen uddannelseslængde som sygeplejerskeuddannelsen. Som følge heraf kan informanternes uddannelsesvalg forstås i spændingsfeltet mellem værdi- og traditionsstyrede valg. Hertil kan spørges, hvorfor informanterne har taget afstand fra deres forældres indholdsmæssige uddannelsestraditioner.

Denne afstandstagen kan forklares som følge af Ziehes beskrivelse af frisættelsens aftraditionalisering (Ziehe, Stubenrauch 2008:49). Tilsvarende beskriver Beck, at individualiseringen har medført et løsrivelsesaspekt og tab af en traditionel vished, herunder praktisk viden, normer mm. (Beck 1997:206f). Således opstår en reintegration, der er en ny form for social integration (ibid.). Denne reintegration forstås som de unges konstruktion af egenverdener, der er styrende for søgeprocesser, eksempelvis valg af uddannelse (Ziehe 2004a:101f, Ziehe 2007). I denne sammenhæng påpeger Plant, at det vigtige for de unge er vejen til målet frem for at nå målet (Plant 2000:157). Således kan informanternes uddannelsesvalg ligeledes forklares som en bestræbelse på løsrivelse fra deres forældres uddannelsestradition, hvormed de selv havde ansvaret for deres uddannelsesvalg, der ikke var målrationelt. Denne løsrivelse kan forstås som årsag til, at informanterne ikke besad målrettede forventninger om at blive uddannede sygeplejersker, hvilket kan betragtes som en betydningsfuld faktor for deres oplevelse af at afbryde uddannelsen.

I frafaldsregistreringen ses, at over halvdelen af årsager til frafald skyldes *fortrudt valg af uddannelse*. Heraf angav fem tidligere studerende, at de havde fortaget et nyt studievalg. Herudover viser frafaldsregistrering, at en tidligere studerende havde valgt at genoptage tidligere arbejde. Selvom der kun var tale om én studerende, bringer dette et nyt perspektiv på årsager til frafald. Med dette skal forstås, at der også er en risikogruppe blandt de studerende, der har mulighed for at genoptage tidligere arbejde. Desuden angav fem tidligere studerende, at de ikke var studieparate. Hermed forstås, at studerende, der ikke er klar, personligt såvel som fagligt, til at påbegynde en uddannelse udgør en risikogruppe.

6.1.4 At stå udenfor klassens fællesskab

Analysens fund viste, at den skæve kønsfordeling og splittelse i klassen medførte, at informanterne ikke opsogte og indgik i klassens fællesskab.

Informanterne beskrev blandt andet deres oplevelser af det sociale miljø således; *Jeg gider*

ikke gå hen og snakke med dem om det fnidder, det er jeg ikke rigtig til, det der fnidder og når man kom i skole, så sidder man der, og så går man hjem igen. Med disse udsagn forstås, at informanterne tog afstand fra klassens fællesskab. Hvordan afstandstagen fra klassens fællesskab kunne have betydning for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen kan have flere forklaringer.

Ifølge Illeris et al. (2002:57) omfatter unges søgeprocesser også afsøgning af kammeratskaber. I denne sammenhæng påpeges, at de studerende selv har ansvaret for at etablere sociale rammer og fællesskaber, hvor de kan fremstå som selvstændige individer (Illeris 2002:169). Som skrevet i indledningen omfatter identitet blandt andet de træk, der afgrænser en person fra andre, mens Illeris et al. uddyber, at identitet også handler om at kunne genkende sig selv (Illeris 2002:45). Hermed forstås, at sparsomme sociale rammer kan medføre, at den studerende ikke kan genkende sig selv i det sociale miljø. Informanternes manglende deltagelse i og opsøgning af klassens sociale fællesskab antyder, at de ikke kunne genkende sig selv i fællesskabet. Den skæve kønsfordeling kan hermed være forklaring på, at den mandlige informant ikke kunne genkende sig selv, hvorfor han trak sig fra fællesskabet. Herudover beskrev de to andre informanter, at de havde haft lignende oplevelser, herunder splittelse i klassen, der forstås som konsekvens af kønsfordelingen. Således kan informanternes manglende genkendelse af sig selv i klassens fællesskab have betydning for oplevelsen af at stoppe på uddannelsen.

Den manglende deltagelse i og opsøgning af det sociale fællesskab kan ligeledes forklares gennem udsagn i temaet, *At vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning; jeg har aldrig set mig selv værende som sygeplejerske, jeg kunne slet ikke se mig selv i det og det var jo slet ikke der, jeg var.* Hermed forstås, at informanterne skilte sig ud fra klassens fællesskab, idet de hverken kunne identificere sig med deres medstuderende eller rollen som sygeplejerske og oplevede, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske. Ifølge Illeris et al. (2002:175) fravælger den studerende studiet, hvis han eller hun ikke oplever at passe ind blandt de normer og værdier, der er gældende for det pågældende område. Informanternes manglende identifikation med deres medstuderende og rollen som sygeplejerske samt oplevelsen af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske, kan forklare, at de ikke oplevede at passe ind i klassens fællesskab. I denne sammenhæng fremstiller Zeuner, at unge blandt andet relaterer til en fællesskabsorienteret etik, der omfatter livsorienterende værdier, for at danne sig en mening om uddannelsen (Zeuner

2000:21). De livsorienterende værdier omhandler idéer om, hvordan ens liv skal udforme sig, relationer til andre mennesker mm. (ibid.). Hermed kan den skæve kønsfordeling i klasserne betragtes som retningsgivende for de normer og værdier, der er dominerende i det sociale miljø. Oplevelsen af et ringe socialt miljø blandt informanterne kan således have sin forklaring i informanternes norminative forestillinger om og forventninger til, hvordan et fællesskab *bør* være. Forestillinger og forventninger forstås som livsorienterende værdier, der har fællestræk med Ziehes beskrivelse af de unges egenverden; stemmer virkeligheden ikke overens med individets forestillinger og forventninger, bliver det svært at vænne sig til det nye, sociale miljø (Ziehe 2007:57). Som følge heraf kan informanternes manglende genkendelse af sig selv i klassens fællesskab have sin forklaring i, at deres forestillinger om og forventninger til fællesskabet ikke stemte overens med den virkelighed, der mødte dem. Dette kan ligeledes betragtes som en faktor af betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

I frafaldsregistreringen ses, at en tidligere studerende angav de mange piger på studiet som årsag til frafald. Det kan ikke afvises, at årsager til frafald grundet det sociale miljø findes blandt de tidligere studerende, der havde *fortruddet valg af uddannelse*.

6.1.5 Sammenfatning

På baggrund af ovenstående diskussion følger her en sammenfatning.

To af informanterne oplevede at være utrygge i den kliniske undervisning på grund af vejlederens manglende tilstedeværelse.

Oplevelsen af utryghed kan på dels have sin forklaring i manglende anerkendelse af deres kliniske egenskaber og færdigheder; dels kan oplevelsen af utryghed forklares ved fraværet af rollemodeller i den kliniske undervisning. Desuden kan to af informanternes manglende identifikation med rollen som sygeplejerske, som beskrevet i temaet *at mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning*, medføre et øget behov for kliniske rollemodeller.

Frafaldsregistreringen indikerede, at oplevelsen af at være skuffet over indholdet i den kliniske undervisning og et for højt niveau i den kliniske undervisning ligeledes var faktorer, der havde betydning for de tidligere studerendes frafald.

Informanterne oplevede *at mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning* grundet gruppearbejde og opgaver, de ikke var forberedte på.

For det første kan uforudsigeligheden forklares gennem en oplevelse af manglende indflydelse på undervisningens indhold.

For det andet kan uforudsigeligheden forklares gennem oplevelsen af manglende mening og struktur i undervisningen.

Informanternes oplevelse af undervisningens uforudsigelighed kan således forstås som følge af, at deres ønsker og forventninger ikke stemte overens med uddannelsens indhold, hvilket kan have betydning for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

Frafaldsregistreringen indikerede desuden, at et for højt niveau i den teoretiske undervisninger var en faktor, der havde betydning for en studerendes oplevelse af at stoppe på uddannelsen.

Informanterne angav *at vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning*, idet de ikke kunne identificere sig med rollen som sygeplejerske, samt oplevelsen af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske.

Oplevelsen af manglende identifikation med rollen som sygeplejerske kan være en betydningsfuld faktor for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen, idet de ikke kunne genkende sig selv i denne rolle.

For det første kan den manglende identifikation dels forklares, idet informanterne ikke besad en forforståelse af rollen som sygeplejerske, da ingen af deres forældre havde en sundhedsfaglig uddannelsesbaggrund; dels idet informanterne var nye i sygeplejefaget.

For det andet kan den manglende identifikation forklares, idet informanterne ikke ønskede at være fastlåste i arbejdet som sygeplejerske.

Desuden kan informanternes oplevelse af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske have betydning for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

For det første kan det manglende mål forklares gennem en ringe indstilling til studiet og manglende genkendelse af sig selv i rollen som sygeplejerske.

For det andet kan en manglende fordybelse i studiet være en mulig forklaring på oplevelsen af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske.

Endeligt kan informanternes løsrivelse fra deres forældres indholdsmæssige uddannelsesbaggrund være en mulig forklaring på, at de ikke besad målrettede forventninger om at blive uddannede sygeplejersker.

Frafaldsregistreringens fund indikerede herudover, at muligheden for genoptage et tidligere arbejde og oplevelsen af ikke at være studieparat kan være faktorer, der har betydning for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

Informanterne oplevede *at stå udenfor klassens fællesskab* grundet en skæv kønsfordeling og splittelse i klassen, hvilket kan være en betydelig faktor for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

For det første kan den skæve kønsfordeling og splittelse medvirke, at informanterne ikke kunne genkende sig selv i fællesskabet. Hermed stemte informanternes forestillinger om og forventninger til det sociale miljø på uddannelsen, herunder klassens fællesskab, ikke overens med den virkelighed, der mødte dem, hvilket kan være en faktor af betydning for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

For det andet kan informanternes manglende identifikation med deres medstuderende og rollen som sygeplejer
ske være forklaring på, at de oplevede at stå udenfor klassens fællesskab, hvilket ligeledes kan betragtes som betydningsfulde faktorer for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen.

6.2 Diskussion af undersøgelsens og litteraturgennemgangens fund

I dette afsnit diskuteres undersøgelsens fund med litteraturgennemgangens fund.

6.2.1 Baggrundsdata

Alder

Informanterne var i alderen 21-24 år, da de stoppede på uddannelsen. Dette fund stemte ikke umiddelbart overens med litteraturgennemgangens fund, der indikerede, at risikoen for frafald var størst blandt henholdsvis de 25-29-årige og de 24-27-årige (Pilegaard Jensen 2006, Loftager T 2004). Imidlertid fandt en af undersøgelserne, at risikoen for frafald øges hos de, der er 30 år og derover (Loftager T 2004). Hermed indikeres, at risikoen øges

jo ældre den studerende er, hvormed der kan argumenteres for, at undersøgelsens fund delvist stemmer overens med litteraturgennemgangens fund.

Adgangsgivende uddannelse

Informanterne havde alle studentereksamen som adgangsgivende uddannelse. I litteraturgennemgangen indikeres en sammenhæng mellem HF-eksamen, HTX-eksamen, udenlandsk eksamen og frafald (Loftager T 2004, Møller 2006, Møller 2005). Således stemmer denne undersøgelses fund af adgangsgivende uddannelse ikke overens med litteraturgennemgangens fund.

Eksamenskvote

I denne undersøgelse havde informanterne eksamenskvote, der spændte fra 7,8 til 9,0. I litteraturgennemgangens fund ses derimod, at henholdsvis studentereksamens karakterer under 7,5 og studerende med de laveste karakterer har størst risiko for frafald (Pilegaard Jensen 2006, Møller 2005). I denne sammenhæng ses hermed en uoverensstemmelse mellem denne undersøgelses fund og litteraturgennemgangens fund.

Forældres uddannelsesbaggrund

I informanternes baggrundsdata ses, at ingen af deres forældre havde en sundhedsfaglig uddannelsesbaggrund. Ingen af undersøgelseerne fra litteraturgennemgangen undersøgte disse baggrundsdata blandt tidligere studerende.

Prioritering af uddannelse

En af informanter havde sygeplejerskeuddannelsen som sin andenprioritet, da hun søgte uddannelse. En undersøgelse i litteraturgennemgangen fandt, at studerende, der ikke havde sygeplejerskeuddannelsen som førsteprioritet havde 17% større risiko for frafald (Pilegaard Jensen 2006). Hermed ses en overensstemmelse mellem denne undersøgelses og litteraturgennemgangens fund, velvidende at kun en undersøgelse fra litteraturgennemgangen behandlede dette område.

6.2.2 At være utryg i den kliniske undervisning

Af undersøgelsens fund fremgik, at informanterne oplevede utryghed, når den kliniske vejleder ikke var til stede. Dette fund stemte overens med litteraturgennemgangens fund, der viste, at risikoen for frafald øges, når den studerende stod alene med patienter, manglede samarbejde med og etablering af et godt forhold til den kliniske vejleder (Pilegaard Jensen 2006, Heimann Hansen 2008).

6.2.3 At mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisningen

Undersøgelsens fund indikerede, at en ustruktureret, teoretisk undervisning medførte en oplevelse af uforudsigelighed for informanterne. Dette tema fremgik ikke i litteraturgennemgangens fund. Derimod indikerede litteraturgennemgangens fund en sammenhæng mellem frafald og oplevelsen af manglende sammenhæng mellem teori og praksis, hvilket ikke fremgik som en betydningsfuld faktor i denne undersøgelse.

6.2.4 At vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning

Af undersøgelsens fund fremgik, at informanternes valg af sygeplejerskeuddannelsen var en nødløsning grundet manglende identifikation med medstuderende og rollen som sygeplejerske samt manglende mål om at blive sygeplejerske. Den svære identifikation med rollen som sygeplejerske i den kliniske undervisning blev identificeret i en af litteraturgennemgangens undersøgelser (Rasmussen 2003). Imidlertid adskiller undersøgelsens fund fra litteraturgennemgangens fund, idet informanterne manglede mål om at blive sygeplejersker var eksisterende allerede fra studiets start og ikke kun i den kliniske undervisning.

6.2.5 At stå udenfor klassens fællesskab.

Undersøgelsens fund indikerede, at den skæve kønsfordeling med mange piger i og splitelse i klasserne medførte oplevelsen af at stå udenfor klassens fællesskab. Litteraturgennemgangens fund pegede ligeledes på betydningen af det sociale miljø og fællesskab på uddannelsen med henblik på frafald (Pilegaard Jensen 2006, Rasmussen 2003, Heimann Hansen 2006), hvor den skæve kønsfordeling dog ikke behandles.

7. Metodekritik og diskussion af undersøgelsens validitet

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:272f) drejer vurderingen af validiteten sig om, hvorvidt den valgte metode har været anvendelig til at undersøge det valgte problemområde. Valideringen afhænger af den håndværksmæssige kvalitet, herunder den kommunikative og pragmatiske validitet (ibid.).

7.1 Den håndværksmæssige kvalitet

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:272f) omfatter den håndværksmæssige validitet alle faser i interviewundersøgelsen, hvor gennemsigtigheden er afgørende for vurdering af undersøgelsens validitet. Jeg har gennem eksplicitering af min forforståelse og de metodiske valg i afsnit 4 forsøgt at efterleve en gennemsigtighed. I det følgende er udvalgte faser i undersøgelsen diskuteret.

Som skrevet i afsnit 3.3.3 har min rolle som nybegynder med hensyn til at gennemføre interview betydning for min forståelseshorisont gennem denne undersøgelse, hvilket kan have været problematisk, idet jeg som interviewer har en central rolle i indsamling af data. Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:100) afhænger kvaliteten af de producerede data af kvaliteten af forskerens færdigheder og viden om emnet. I denne undersøgelse har jeg forsøgt at kompensere for min manglende erfaring gennem grundig forberedelse af undersøgelsens metode og design.

Herudover komplementerede jeg for min manglende erfaring, da jeg øvede interviewsituationen med medstuderende. I interviewet styrede informanterne selv rækkefølgen af temaer, idet de spontant valgte rækkefølgen i diskussionen. I denne forbindelse var det vanskeligt både at lade informanterne tale frit og samtidig holde et fokus. Det kan ikke afvises, at denne oplevelse hang sammen med min manglende erfaring som moderator. Det stod mig klart ved gennemlæsning af transskriptionen, at jeg kunne have tilføjet uddybende spørgsmål. Således er det muligt at en større erfaring i udførelse af interviewundersøgelser havde resulteret i rigere data og dermed andre eller flere fund.

Med hensyn til udvælgelsen af informanter udarbejdede jeg tydelige kriterier herfor. Disse kriterier blev fulgt, da sygeplejeskolen sendte rekrutteringsmateriale ud til de tidligere studerende. Det kan indvendes, at der kun var tre tidligere studerende, der gav deres sam-

tykke, hvormed fordelingen af informanter ikke var til overvejelse, herunder kønsfordelingen samt hvornår de startede og afbrød uddannelsen.

Det kan desuden indvendes, at antallet af informanter var sparsomt, hvilket begrænser rækkevidden af undersøgelsens resultater. På den anden side kan der argumenteres for, at få informanter muliggør en mere dybdegående fortolkning (Malterud 2003:62). Jeg søgte endvidere at få flere perspektiver på, hvilke faktorer der har betydning for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen gennem frafaldsregistreringen. Registrering viste sig dog at mangle data fra de første otte måneder i 2008 og indeholdte ingen baggrundsdata. Eksempelvis kunne de tidligere studerendes alder have været nyttig data med henblik alder ved frafald. Desuden var flere af de tidligere studerendes angivelser af frafaldsårsager upræcise, hvorfor registreringen kun i begrænset omfang bidrog med nye perspektiver.

7.2 Den kommunikative validitet

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:280f) drejer den kommunikative validitet sig om at teste gyldigheden af videnspåstande i en samtale, der er afhængig af, hvilken fortolknings-tekst der er tale om.

I selvforståelseskonteksten har jeg søgt validering gennem uddybende og afklarende spørgsmål undervejs i interviewet. Hermed fik informanterne mulighed for at af- eller bekræfte min umiddelbare forståelse af deres udsagn, hvilket betragtes som medlemsvalidering (ibid.). I den kritiske commonsense-forståelses kontekst søgte jeg validering gennem den almene viden på området, hvilket benævnes publikumsvalidering (ibid.). Endelig medførte den teoretiske forståelseskontekst anvendelse af forskervalidering, der forudsætter, at forskeren er fortrolig med interviewemnerne og de teorier, der anvendes (ibid.). I denne sammenhæng medførte min afdækning af problemområdet og litteraturgennemgangen en fortrolighed med interviewets emner. Her kan indvendes, at min manglende erfaringer med empiriske undersøgelser på dette område kan have en betydning for validiteten. Jeg har desuden opnået en vis fortrolighed med de anvendte teorier gennem grundig gennemlæsning. Herudover blev teorien udvalgt efter interviewet, hvilket sikrede teoriernes anvendelighed. Her bør nævnes, at jeg, foruden under vejledningen, ikke har inddraget eksterne personer med henblik på validering.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2009:272) refererer validitet til sandhed, rigtighed og styrke, og et gyldigt argument er blandt andet velbegrunderet og overbevisende. I denne undersøgelse understøttes fund gennem eksempler i form af citater og relevant teori med henblik på at tydeliggøre gennemsigtheden. Der kan dog ikke udledes en sand eller objektiv viden af kvalitative undersøgelser, men derimod fokuseres på at udlede forsvarlige og mulige fortolkninger (ibid:273). I denne undersøgelse af de tidligere studerendes oplevelser giver det således ikke mening at diskutere, hvorvidt disse oplevelser er sande, idet de beskrevne oplevelser var sande for informanterne. Formålet med denne undersøgelse har ikke været at udlede endegyldige sandheder på området, men derimod sandsynlige og velargumenterede fortolkninger. På baggrund af ovenstående menes dette at være opfyldt.

7.3 Pragmatisk validitet

Den pragmatisk validitet handler om anvendeligheden af undersøgelsens fund (Kvale, Brinkmann 2009:284-286). Der skelnes mellem to typer af pragmatisk validering; om et vidensudsagn ledsages af handlinger, eller om det tilskynder handlingsforandringer (ibid.). Sidstnævnte omhandler, hvorvidt den producerede viden kan igangsætte handlingsforandringer i praksis (ibid.). Flere faktorer har indflydelse på forskningsresultaternes praksis-anvendelse, herunder forskerens troværdighed, den håndværksmæssige dygtighed mm. (ibid.). I det følgende har jeg valgt at fokusere på anvendeligheden af undersøgelsens fund.

De nye fund i denne undersøgelse indikerer en ny viden, der har betydning for undersøgelsens pragmatisk validitet. Dog har denne undersøgelses formål været eksplorativt, hvorved fundene ikke direkte leder til handlinger i praksis. Det har desuden ikke været muligt, grundet undersøgelsens størrelse, at overføre fundene til en praksiskontekst. Imidlertid blev der i diskussionen fundet overensstemmelse med relevant teori og tidligere undersøgelser, hvilket indikerer, at undersøgelsens fund kan have relevans for frafaldsproblematikken. Det må dog påpeges, at denne undersøgelses pragmatisk validitet ikke vurderes som værende høj.

8. Konklusion

På baggrund af opgavens problemformulering kan følgende konkluderes:

Undersøgelsens fund indikerede, at de centrale faktorer af betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen var en manglende identifikation med rollen som sygeplejerske og oplevelsen af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske. Den manglende identifikation med rollen som sygeplejerske syntes at være påvirket af faktorerne: En manglende forforståelse af rollen som sygeplejerske, at de var nye i faget og ikke ønskede at være fastlåste i rollen som sygeplejerske.

Oplevelsen af, at målet med uddannelsen ikke var at blive sygeplejerske syntes at være påvirket af faktorerne: En ringe indstilling til studiet, manglende genkendelse af sig selv i rollen som sygeplejerske, manglende fordybelse i studiet samt løsrivelse fra deres forældres indholdsmæssige uddannelsesbaggrund.

Undersøgelsens fund indikerede desuden, at manglende anerkendelse af egenskaber og færdigheder samt fravær af rollemodeller som følge af den kliniske vejleders manglende tilstedeværelse, havde betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Behovet for rollemodeller syntes her at være påvirket af den manglende identifikation med rollen som sygeplejerske.

Endvidere antydede undersøgelsens fund, at manglende indflydelse på undervisningens indhold, manglende mening og struktur i undervisning, kan være betydningsfulde faktorer for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Disse faktorer opstod som følge af gruppearbejde og opgaver, informanterne ikke var forberedte på.

Undersøgelsens fund indikerede, at oplevelsen af ikke at kunne genkende sig selv i klassens fællesskab, kan forklares, idet informanternes forestillinger om og forventninger til fællesskabet ikke stemte overens med den virkelighed, der mødte dem på studiet. Disse faktorer kan være af betydning for informanternes oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Hertil kan faktorerne, den manglende identifikation med deres medstuderende og rollen som sygeplejerske, forstærke oplevelsen af ikke at kunne genkende sig selv i fællesskabet,

hvilket ligeledes kan være faktorer af betydning for oplevelsen af at stoppe på uddannelsen.

Herudover antydede frafaldsregistreringen faktorer, der kan have betydning for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen: Oplevelsen af at være skuffet over indholdet i den kliniske undervisning, for højt niveau i den kliniske og teoretiske undervisning, muligheden for at genoptage tidligere arbejde samt oplevelsen af ikke at være studieparat.

Undersøgelsens fund antydede desuden visse forskelle og sammenfald i frafaldsmønstret i perioden 2001 til 2008 til sammenligning med perioden fra 2008 til i dag.

Undersøgelsens fund viste, at informanterne var 21-24 år, da de stoppede på uddannelsen. Litteraturgennemgangens fund indikerede derimod, at ældre aldersgrupper, de 25-29-årige og de 24-27-årige, havde større risiko for frafald.

Undersøgelsens fund viste, at ingen af informanternes forældre havde en sundhedsfaglig uddannelsesbaggrund, hvilket ikke er undersøgt i litteraturgennemgangen.

Der ses ligeledes forskelle i frafaldsmønstrene med hensyn til adgangsgivende uddannelse og eksamenskvote. I undersøgelsen antydes en sammenhæng mellem studentereksamen og frafald, mens litteraturgennemgangen antydede en sammenhæng mellem HF-eksamen, HTX-eksamen, udenlandsk eksamen og frafald. I undersøgelsen havde informanterne eksamenskvote, der spændte fra 7,8 til 9,0. I litteraturgennemgangens fund indikeres derimod, at henholdsvis studentereksamenskarakterer under 7,5 og studerende med de laveste karakterer har størst risiko for frafald.

Desuden ses forskelle i frafaldsmønstret, idet litteraturgennemgangen ikke undersøgte sammenhænge mellem de studerendes oplevelser af *at mangle forudsigelighed i den teoretiske undervisning* og *at vælge sygeplejerskeuddannelsen som en nødløsning*, der blev identificerede i denne undersøgelse. Desuden indikerede litteraturgennemgangens fund en sammenhæng mellem frafald og oplevelsen af manglende sammenhæng mellem teori og praksis, hvilket ikke fremgik som en betydningsfuld faktor i denne undersøgelse.

Tilsvarende ses sammenfald i frafaldsmønstrene, idet begge perioder indikerede et frafaldsmønster blandt de tidligere studerende, der ikke havde uddannelsen som førstepriori-

tet, der oplevede at stå alene i den kliniske undervisning, og de der oplevede et ringe socialt miljø.

Således peger denne undersøgelse både på nye fund, sammenfald af fund og fund, der er i uoverensstemmelse imellem eksisterende fund, hvilket tegner et billede af, at de studerendes frafaldsmønster ikke er et statistisk fænomen.

Formålet med denne undersøgelse var at skabe indsigt i og forståelse af unge, tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på sygeplejerskeuddannelsen. Dette formål vurderes delvist opfyldt, idet undersøgelsens fund har skabt indsigt i, hvilke faktorer, der syntes at være af betydning for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Det kan indvendes, at antallet af informanter medvirkede, at det ikke var muligt at drage konklusioner, der kan overføres til hele gruppen af tidligere studerende. Dog er der i diskussionen af undersøgelsens fund hentet belæg gennem teori for at antage, at de beskrevne faktorer kan være betydningsfulde for de øvrige tidligere studerende.

9. Perspektivering

Selvom denne undersøgelses fund ikke er direkte anvendelige i praksis, kan de medvirke til et øget fokus på de faktorer, som blev fundet betydningsfulde. Fundene kan være genstand for inspiration i undervisningspraksis, såfremt de medvirker til kritisk refleksion. Blandt de betydningsfulde faktorer kan nævnes vigtigheden af fokus på de studerende, der allerede fra studiestart har svært ved at identificere sig med den identitet, der er knyttet til sygeplejefprofession. Således kunne det være relevant, at tænke frafaldsproblematikken ind allerede før de unge starter på sygeplejerskeuddannelsen, eksempelvis gennem et styrket samarbejde mellem studievejledningen på ungdomsuddannelserne og sygeplejerskeuddannelsen.

I undersøgelsen findes, at oplevelsen af ikke at være studieparat kan have betydning for de tidligere studerende oplevelse af at stoppe på uddannelsen. Dette står i kontrast til Undervisningsministeriets ordning, hvor kommende studerende kan gange deres eksamenskvote med 1,08 i forbindelse med optagelse på videregående uddannelse højst to år efter afsluttet ungdomsuddannelse (KOT 2010). En hensigt om, at få de unge hurtigere i gang med eksempelvis sygeplejerskeuddannelsen kan således i sig selv være en frafaldsrisiko.

Det er påfaldende, at der aktuelt fyres sygeplejersker over hele landet og næsten hver fjerde nyuddannede sygeplejerske står uden job, mens behovet for sygepleje stadig er stigende (Dreyer-Kramshøj 2010, Christensen 2010). Som citatet i indledningen antyder, kan et negativt omdømme af sygeplejerskeuddannelsen medvirke til, at færre unge vælger uddannelsen. Udsigten til arbejdsløshed kan ikke blot medvirke, at færre unge vælger sygeplejerskeuddannelsen, men også at sygeplejestuderende finder det nærliggende at stoppe på uddannelsen. Således tegnes et billede af, at en fremtidig rolle som sygeplejerske, hverken er attraktiv for kommende eller nuværende studerende.

Undersøgelsen indikerede, at de studerendes frafaldsmønster ikke er en statisk størrelse, hvorfor fremtidige undersøgelser må indtage et bredt perspektiv på, hvilke faktorer, der kan have betydning for de tidligere studerendes oplevelser af at stoppe på uddannelsen. Desuden er det oplagt at medtænke aktuelle udviklinger indenfor ungdomskulturer, idet disse ændres over tid (Illeris 2002, Zeuner 2000).

Jeg har i denne undersøgelse behandlet et lille udsnit af, hvad tre tidligere studerende oplevede som betydningsfulde faktorer for deres oplevelser af at stoppe på uddannelsen efter bekendtgørelsen fra 2008 trådte i kraft. Et fremtidigt forskningsprojekt kunne således omhandle landsdækkende undersøgelser af, hvilke faktorer der har betydning for oplevelser af at stoppe på sygeplejerskeuddannelsen. Et sådan projekt ville have en større rækkevidde, hvormed der dels kunne skabes et validt evalueringsgrundlag af bekendtgørelsen fra 2008, dels et handlingsgrundlag for uddannelsespraksis med det formål at reducere frafaldet i sygeplejerskeuddannelsen. Således kan en kontinuerlig kvalitetsudvikling af sygeplejerskeuddannelsen bidrage til den sygeplejefaglige udvikling og professionens muligheder for at imødekomme samfundets behov for sygepleje.

9. Litteraturliste

- Bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor i sygepleje. 2008a; Available: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=114493> 27/11/2008.
- Den Store Danske Encyclopædi Gyldendals åbne encyklopædi 2008b; Available: <http://www.denstoredanske.dk/>
- Bekendtgørelse om sygeplejerskeuddannelsen. 2001a; Available: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=23694>.
- Bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor. 2001b; Available: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=2368429/11/2008>.
- Sygeplejeelever smider kitlen. 2001c; Fyns Stiftstidende 2001, 26.11.2001.
- Aarsland, L. & Christensen, T.B. 2006, Bertel Haarder advarer mod for meget teori. Politiken 2006, 23.08.2006.
- Alicea-Planas, J. 2009, Hispanic nursing students' journey to success: a metasynthesis. Journal of Nursing Education, vol. 48, no. 9, pp. 504-513.
- Bager, I. 2010, Sygeplejens professionsbestræbelser - et diskursanalytisk billede af en offentlig debat. Kandidatuddannelsen i Sygepleje, Århus Universitet.
- Beck, U. 2004, Det kosmopolitiske perspektiv: en sociologi for det andet moderne. In: At tænke globalt: globalisering, sociologi, politik, ed. M. Thorup, 1. udgave edn, Hans Reitzel, Kbh.
- Beck, U. 1997, Risikosamfundet: på vej mod en ny modernitet, Hans Reitzel, Kbh.
- Beedholm, K. & Frederiksen, K. 2004, Foundation of knowledge in bachelor of profession degree. Klinisk sygepleje, vol. 18, no. 1, pp. 30-38.
- Bjørnsson, K. 2008, Det er ikke længere moderne at fordybe sig, Sygeplejersken, no. 15.
- Buus, N., Kristiansen, H.M., Tingleff, E.B. & Rossen, C.B. 2008, Systematic literature reviewing for academic papers, Sygeplejersken 2008, no. 10, pp. 1-8.
- Chambers-Evans, J., Stelling, J. & Godin, M. 1999, Learning to listen: serendipitous outcomes of a research training experience, Journal of advanced nursing, vol. 29, no. 6, pp. 1421-1426.
- Christensen, M.K. 2010, Hver fjerde nyuddannede sygeplejerske er arbejdsløs, Sygeplejersken, no. 8.
- Cordell-Smith, R. 2008, Impact of debt on nursing students in higher education, Nursing Standard, vol. 22, no. 19, pp. 35-38.

- Cronin, P., Ryan, F. & Coughlan, M. 2008, Undertaking a literature review: a step-by-step approach, *British Journal of Nursing (BJN)*, vol. 17, no. 1, pp. 38-43.
- Dahlager, I. 2006, Overlæge: Nye sygeplejersker kan for lidt. *Politiken* 2006, 22.08.2006.
- Dahlager, L. & Fredslund, L. 2008, Hermeneutisk analyse - forståelse og forforståelse. In: *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab*, eds. L. Koch & S. Vallgård, 3. udgave edn, Munksgaard Danmark, Kbh.
- Dreyer-Kramshøj, M. 2010, TV Avisen, godmorgen: Du skal fyres, *Sygeplejersken*, vol. 3, no. 3.
- DSR 2009, Fremtidens mangel på sygeplejersker. Available: http://www.dsr.dk/dsr/upload/3/0/1461/Sygeplejerskemangel_-_2015_-_apr09.pdf.
- El-Masri, M. 2003, Health care at the crossroads, *Nursing Education Perspectives*, vol. 24, no. 2, pp. 98-98.
- Eskildsen, K. 2007, Flere hundrede ekstra pladser på sygeplejestudiet. Available: <http://www.dsr.dk/PortalPage.aspx?MenuItemID=746>.
- FTF 2009, Reduceret frafald giver flere velfærdsmedarbejdere. Available: http://www.ftf.dk/fileadmin/Bruger_filbibliotek/Uddannelse_og_ledelse/Uddannelse/Mindre_frafald_giver_flere_velfaerdsmedarbejdere_final.pdf.
- Gadamer, H. 2007, Sandhed og metode: grundtræk af en filosofisk hermeneutik, 2. udgave edn, *Academica*, Kbh.
- Gardner, J. 2005a, Barriers influencing the success of racial and ethnic minority students in nursing programs, *Journal of Transcultural Nursing*, vol. 16, no. 2, pp. 155-162.
- Gardner, J.D. 2005b, Educational innovations. A successful minority retention project, *Journal of Nursing Education*, vol. 44, no. 12, pp. 566-568.
- Giorgi, A. 2005, Special feature. The phenomenological movement and research in the human sciences, *Nursing science quarterly*, vol. 18, no. 1, pp. 75-82.
- Giorgi, A. 1997, The theory, practice, and evaluation of the phenomenological method as a qualitative research, *Journal of Phenomenological Psychology*, vol. 28, no. 2, pp. 235.
- Havemann, L. 2001, De frafaldne, *Sygeplejersken*, no. 9.
- Heimann Hansen, B. 2008, Fravær og frafald fra sygeplejerskeuddannelsen - en belysning af de studerendes udvikling af professionsidentitet og oplevelse af sammenhæng. *CVU Lillebælt, Sygeplejerskeuddannelsen i Odense og Svendborg, Odense*.

- Heimann Hansen, B. 2006, Fravær og frafald ved CVU Lillebælt, Sygeplejerskeuddannelsen i Odense og Svendborg: Profil af studerende, som befinder sig på "kanten af uddannelsen", CVU Lillebælt, Sygeplejerskeuddannelsen i Odense og Svendborg, Odense.
- Herning, M. 2006, Debat: De nyuddannede er dygtige. Weekendavisen, 08.09.2006.
- Illeris, K. 2009, Ungdomsliv: mellem individualisering og standardisering, 1. udgave edn, Samfundslitteratur, Frederiksberg.
- Illeris, K. 2002, Ungdom, identitet og uddannelse, 1. udgave edn, Center for Ungdomsforskning, Roskilde.
- Jarl, M.A. 2003, Risiko for frafald, Sygeplejersken, no. 35.
- Kloster, T. 2005, Dropout and stopout in nursing education -- a challenge, Nordic Journal of Nursing Research & Clinical Studies / Vård i Norden, vol. 25, no. 3, pp. 49-54.
- Koch, L. & Vallgård, S. 2008, Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab, 3. udgave edn, Munksgaard Danmark, Kbh.
- KOT 2010, Generel information om optagelse ved de videregående uddannelser - 2010, den Koordinerende Tilmelding.
- Krøll, V. 2006, Debat: Uddannelse 1: Vidensbaseret uddannelse giver langt bedre sygepleje. Politiken, 27.08.2006.
- Kruckow, C. 2007, Stor mangel på sygeplejersker, Sygeplejersken, no. 9.
- Kupferberg, F. 1999, Kald eller profession: at indtræde i sygeplejerskerollen, Nyt Nordisk Forlag, Kbh.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. 2009, Interview: introduktion til et håndværk, 2. udgave edn, Hans Reitzel, Kbh.
- Loftager T, e.a. 2004, Analyse af Sygeplejestuderendes Frafald på 1. og 2. semester. Sygeplejerskeuddannelsen i Holstebro.
- Malterud, K. 2003, Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en innføring, 2. udgave edn, Universitetsforlaget, Oslo.
- McKenna, H., Keeney, S. & Bradley, M. 2004, Nurse leadership within primary care: the perceptions of community nurses, GPs, policy makers and members of the public, Journal of nursing management, vol. 12, no. 1, pp. 69-76.
- McLaughlin, K., Moutray, M. & Muldoon, O.T. 2008, The role of personality and self-efficacy in the selection and retention of successful nursing students: a longitudinal study, Journal of advanced nursing, vol. 61, no. 2, pp. 211-221.

- Møller, P.P. 2006, Frafald – del II i sygeplejerskeuddannelsen på Ribe Amts Sygeplejerskole. Ribe Amts Sygeplejerskole, CVU Vest.
- Møller, P.P. 2005, Frafald i Sygeplejerskeuddannelsen på Ribe Amts Sygeplejerskole. Ribe Amts Sygeplejerskole, CVU Vest.
- Mulholland, J., Anionwu, E.N., Atkins, R., Tappern, M. & Franks, P.J. 2008, Diversity, attrition and transition into nursing, *Journal of advanced nursing*, vol. 64, no. 1, pp. 49-59.
- O'Donnell, H. 2009, The emotional impact of nursing student attrition rates, *British Journal of Nursing*, vol. 18, no. 12, pp. 745-754.
- Pedersen LF 2005, Frafald på studiet kan mindskes, *Sygeplejersken*, no. 18.
- Pilegaard Jensen, T. 2006, Sygeplejerskeuddannelsen: de studerendes vurdering og frafald, AKF, Kbh.
- Plant, P. 2000, Vejen ad hvilken: konstruktivistisk vejledning. In: *Ungdomsliv og læreprocesser i det moderne samfund*, eds. C. Nejst Jensen & A. Knudsen, 2. udgave edn, Billesø & Baltzer, Værløse.
- Pryjmachuk, S., Easton, K. & Littlewood, A. 2009, Nurse education: factors associated with attrition, *Journal of advanced nursing*, vol. 65, no. 1, pp. 149-160.
- Rasmussen, J. 2003, En undersøgelse af fravalg blandt tidligere studerende i sygeplejerskeuddannelsen: - i et uddannelsessociologisk perspektiv, Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Simonsen, B. 2003, Uddannelse og zapperkultur?, *Kvan*, vol. 23, no. 66, pp. 40-51.
- Skjoldager, M. 2006, Interview: Man har brug for nogle af de store tænkere. *Politiken*, 23.08.2006.
- Søndergaard, B. 2007, Skoler skal udklække flere sygeplejersker, *Sygeplejersken*, no. 3.
- Stewart, D.W., Shamdasani, P.N. & Rook, D.W. 2007, *Focus groups: theory and practice*, 2. edition edn, Sage Publications, Thousand Oaks, Calif.
- Sygeplejerskeuddannelsen i Danmark 2006, Sygeplejerskeuddannelsens Lederforsamling informerer: Udvalg om revision af sygeplejerskeuddannelsen. Available: <http://www.sygeplejerskeuddannelsen.dk/sw18518.asp>.
- Sygeplejerskeuddannelsens lederforsamling 2006, Sygeplejerskeuddannelsens Lederforsamling informerer: Udvalg om revision af sygeplejerskeuddannelsen. Available: <http://www.sygeplejerskeuddannelsen.dk/sw18518.asp>.

- Undervisningsministeriet 2010, Elevtal og fuldførelsesprocenter fordelt på videregående uddannelser. Available:
<http://www.uvm.dk/service/Statistik/Videregaaende%20uddannelser.aspx>.
- Upton, N. & Reed, V. 2006, The influence of social support on caregiver coping, *International Journal of Psychiatric Nursing Research*, vol. 11, no. 2, pp. 1256-1267.
- Wackerhausen, S. 2002, Humanisme, professionsidentitet og uddannelse - i sundhedsområdet, Hans Reitzel, Kbh.
- Waters, A. 2006, What a waste, *Nursing Standard*, vol. 20, no. 23, pp. 14-17.
- Whittemore, R. & Knafl, K. 2005, The integrative review: updated methodology, *Journal of advanced nursing*, vol. 52, no. 5, pp. 546-553.
- Zeuner, L. 2000, Unge mellem egne mål og fællesskab: værdier og valg blandt elever i de studieforberevende ungdomsuddannelser, *Socialforskningsinstituttet*, Kbh.
- Ziehe, T. 2007, Mentalitetsændringer blandt unge, *Social kritik*, , no. 109, pp. 52-59.
- Ziehe, T. 2004a, Øer af intensitet i et hav af rutine: nye tekster om ungdom, skole og kultur, *Politisk revy*, Kbh.
- Ziehe, T. 2004b, Øer af intensitet i et hav af rutine: nye tekster om ungdom, skole og kultur, *Politisk revy*, Kbh.
- Ziehe, T. & Stubenrauch, H. 2008, Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser: kulturel frisættelse og subjektivitet, 2. udgave edn, *Politisk Revy*, Kbh.

11. Bilagsfortegnelse

Bilag 1.....	66
Bilag 2.....	70
Bilag 3.....	72
Bilag 4.....	75
Bilag 5.....	77
Bilag 6.....	78
Bilag 7.....	79

Bilag 1: Beskrivelse af søgeprocessen

I dette speciale er fokus at undersøge de sygeplejestuderendes oplevelser med frafald og sammenhængen mellem frafald og de studerendes baggrundsdata.

Informationskilder

I henhold til problemstillingen er det relevant at søge litteratur i sundhedsvidenskabelige databaser, hvorfor jeg har foretaget litteratursøgning i Cinahl, SweMed+ og PubMed.

Desuden har jeg foretaget søgninger på bibliotek.dk, sygeplejerskeuddannelsen.dk, sygeplejersken.dk, dsr.dk, uvm.dk og retsinfo.dk.

Inklusionskriterier

I søgningen har jeg inkluderet undersøgelser i en dansk kontekst. Disse kunne være publicerede på engelsk eller andet sprog, hvorfor jeg i min søgning ikke satte grænser ("limits") for sprog. Referencerne skulle omhandle årsager til frafald i sygeplejerskeuddannelsen. Herunder årsager rettet mod sygeplejerskeuddannelsens indhold, klinisk såvel som teoretisk, samt baggrundsfaktorer. Herudover har jeg begrænset søgning til undersøgelser udført efter 2001, idet sygeplejerskeuddannelsen i dette år blev ændret markant i forbindelse med oprettelsen af professionsbacheloruddannelsen i sygepleje. Dette krævede en grundig gennemlæsning, idet en undersøgelse, der eksempelvis blev publiceret i 2003, havde fundet sted i 2000.

De studerende i undersøgelsen skulle have været studieaktive, mens bekendtgørelse fra 2008 og dennes studieordning var gældende. Herudover skulle de, som minimum, have gennemført deres første kliniske undervisningsperiode.

Eksklusionskriterier

Undersøgelser, der udelukkende fokuserede på ikke-studierelaterede årsager til frafald. Dette betød, at undersøgelser, der kun inkluderede studerende, der afbrød studiet pga. sygdom, barsel eller skift af sygeplejerskole blev ekskluderede.

Desuden blev undersøgelser, der inkluderede andre uddannelsesretninger end sygepleje, ekskluderede.

Søgninger blev foretaget gennem følgende søgeblokke, der danner baggrund for anvendte søgetermer:

1. blok Kontekst: Sygeplejerske- uddannelsen	2. blok Befolkningsgruppe: Sy- geplejestuderende	3. blok Fænomen: Frafald
--	--	--------------------------------

Ovenstående søgetermer blev efter oversættelse til engelsk anvendt i en systematisk litteratursøgning. I den første blok blev søgeordet *Nursing, Education* (MH²⁷, Mesh²⁸) anvendt, mens søgeordet *Student, Nursing* (MH, Mesh) blev anvendt i den anden blok. Disse søgeord var fælles i Cinahl, Swemed+ såvel som Pubmed. I den tredje blok blev søgeordene *Attrition* (keyword), *Completion* (keyword²⁹) og *Student Dropouts* (Mesh) anvendt i Cinahl. I Swemed+ og Pubmed blev søgeordet *Student Dropout* (Mesh) anvendt, idet disse databaser ikke kunne anvende *Attrition* og *Completion* som keywords. Søgeordene i blok 3 blev desuden anvendt som MM i søgningen³⁰.

Den systematiske boksøgning gav 65 resultater i Cinahl, 3 resultater i Swemed+ og 80 resultater i Pubmed. Resultaterne blev gennemlæst og behandlet ud fra inklusions- og eksklusionskriterier. Desuden blev relaterede artikler ("related articles" og "cited articles") gennemlæst, hvor denne funktion var mulig. Efter gennemlæsning af abstracts såvel som hele artikler blev ingen resultater udvalgt.

²⁷ MH = Major Heading

²⁸ Mesh = Mesh-term

²⁹ Keyword = nøgleord, der ikke findes som Mesh-term

³⁰ MM: Major Heading & Major Concept

Database	Søgetermer	Limits	Resultater	Udvalgte
Cinahl	1. <i>Nursing, Education</i> 2. <i>Students, Nursing</i> 3. <i>Attrition; Completion; Student Drop-outs</i>	- <i>Published date from: 2001-2010</i>	65	0
Swemed+	1. <i>Nursing, Education</i> 2. <i>Students, Nursing</i> 3. <i>Student Dropout</i>		3	0
Pubmed	1. <i>Nursing, Education</i> 2. <i>Students, Nursing</i> 3. <i>Student Dropout</i>	- <i>Published in: 2001-2010</i>	80	0

Fig;10; Oversigt over den systematiske søgning

I figur 10 ses, at ingen af resultaterne blev medtaget i litteraturgennemgangen, hvilket skyldes, at ingen af artiklerne havde baggrund i en dansk kontekst. Det er påfaldende, at det i større internationale databaser ikke er muligt at finde litteratur om frafald i sygeplejerskeuddannelsen i Danmark. En årsag hertil kunne være, at forskning på dette område foregår lokal i Danmark, og at disse resultater ikke er blevet publiceret internationalt.

Jeg har derfor foretaget litteratursøgning på bibliotek.dk, der er en databaser, som samler alle danske bibliotekers materiale, herunder henvisninger til artikler, bøger mm. Idet jeg ønsker at undersøge den eksisterende forskning om frafald i sygeplejerskeuddannelsen, finder jeg også litteratursøgning i denne database relevant.

For at afdække eventuelle lokale undersøgelser på sygeplejerskolerne i Danmark, har jeg endvidere søgt efter undersøgelser om frafald i sygeplejerskeuddannelsen, der kun er publicerede på skolernes hjemmesider. Til dette formål skaffede jeg adgang til skolernes hjemmesider gennem links på sygeplejerskeuddannelsen.dk.

I figur 11 ses en oversigt over søgninger og resultater i bibliotek.dk og sygeplejerskeuddannelsen.dk. I disse databaser foretog jeg en mere usystematisk litteratursøgning.

Database/hjemmeside	Søgetermer	Resultater	Udvalgte
bibliotek.dk	1. <i>Frafald</i> 2. <i>Sygeplejerskeuddannelsen</i>	12	3
sygeplejerskeuddannelsen.dk	(Gennemgang af publikationer under skolernes hjemmesider)	9	4

Fig;11; Oversigt over søgning

Efter søgningen foretog jeg en kritisk vurdering af resultaterne i figur XXX for at skabe forståelse af undersøgelseernes fund og vurdere resultaternes validitet (Buus et al. 2008). Desuden indgik en vurdering af undersøgelsens fokus i denne kritiske vurdering, eftersom jeg er interesseret i de studerendes oplevelser af frafald i sygeplejerskeuddannelsen samt baggrundsfaktorer. Undersøgelser, der ikke havde fokus på de studerendes perspektiv, men kun baggrundsfaktorer, blev inkluderet, idet disse faktorer kan have betydning for de studerendes oplevelse af og erfaring med frafald.

Søgningerne på bibliotek.dk og sygeplejerskeuddannelsen.dk gav i alt 21 resultater. En undersøgelse blev ekskluderet, da der var fokus på initiativer med henblik på reduktion i frafald, hvilket byggede på en allerede inkluderet undersøgelse. En anden undersøgelse blev ekskluderet, da den for det første omhandlede frafald i alle sundhedsuddannelser. For det andet var beskrivelse af dataindsamling og –behandling upræcis, hvorfor jeg vurderede en lav grad af validitet. Da det ikke var muligt at opstille limits for tidsperiode, indgik undersøgelser før 2001 i resultaterne. Dette medførte, at yderligere 12 resultater blev ekskluderet pga. undersøgelsestidspunkter før 2001. Hermed blev 7 undersøgelser inkluderet i litteraturgennemgangens relevante litteratur.

Bilag 2: Informationsbrev og informeret samtykkeerklæring

Århus, januar 2010

Kære tidligere studerende på Sygeplejeskolen i (X)

Vil du deltage i et udviklingsprojekt, som sætter fokus på årsager til frafald blandt sygeplejestuderende?

I samarbejde med Sygeplejeskolen I Århus, udfører jeg i perioden februar til juni 2010 en undersøgelse af årsager til frafald blandt sygeplejestuderende. Undersøgelsens resultater indgår i mit speciale på Kandidatuddannelsen i Sygepleje, Institut for Sygeplejevidenskab, Aarhus Universitet. Formålet med undersøgelsen er, at udvikle viden om årsager til frafald på sygeplejerskeuddannelsen.

Hvad betyder deltagelse i undersøgelsen for dig?

Hvis du indvilliger i at medvirke, vil du deltage i et gruppeinterview på Sygeplejeskolen i (X) med ca. 3-4 andre tidligere sygeplejestuderende af ca. 1 times varighed. Interviewet vil omhandle dine og de andres årsager til og overvejelser om at afbryde studiet. Interviewet vil blive optaget på en digital diktafon og omskrives til tekst, hvorefter lydfilen vil blive slettet. Gennem deltagelse i interviewet, hjælper du med til at skabe indblik i de sygeplejestuderendes årsager til frafald.

Sidste tilmeldingsfrist er fredag d. 5. februar 2010, og selve interviewet vil finde sted i uge 6 – dato og tidspunkt aftaler vi i fællesskab, så det passer dig.

I den færdige opgave vil du fremtræde anonymt, og det udskrevne interview vil blive behandlet som fortroligt materiale. Deltagelse i undersøgelsen er frivillig, og hvis du indvilliger, kan du til enhver tid trække dit tilsagn tilbage uden at skulle forklare, hvorfor du ikke ønsker at deltage. Dette gælder også, selvom du har underskrevet den vedlagte samtykkeerklæring.

Har du spørgsmål, kan du kontakte mig på

E-mail: jdabager@hotmail.com

Mob.nr.: 22476077

Jeg håber, at du har lyst til at være med.

Med venlig hilsen

Ida Lunddahl Bager, sygeplejerske, stud.cur

Samtykkeerklæring til deltagelse i videnskabelig undersøgelse

Jeg giver hermed samtykke om deltagelse i undersøgelsen med arbejdstitlen, ”Årsager til frafald blandt sygeplejestuderende”, af Ida Lunddahl Bager, stud.cur ved Institut for Sygeplejevidenskab på Aarhus Universitet.

Jeg bekræfter:

- at have modtaget skriftlig information om undersøgelsen
- at deltagelse i undersøgelsen er frivillig, og at jeg til enhver tid kan trække mit tilsagn tilbage
- at jeg er informeret om, at jeg vil fremstå anonymt i det færdige materiale
- at de informationer, jeg giver, bliver behandlet som fortroligt materiale

Dato

Underskrift

E-mail

Samtykkeerklæringen sendes i vedlagte, frankerede svarkuvert

Bilag 3: Ethiske overvejelser

Ifølge CVK (den Centrale Videnskabsetiske Komité) skal interviewundersøgelser kun anmeldes og godkendes, hvis der i projektet indgår undersøgelse af biologisk materiale. Denne undersøgelse indeholder ikke materiale af sådan karakter, hvorfor den ikke er blevet anmeldt.

Datatilsynet blev kontaktet pr. telefon med henblik på afklaring af følsomheden i denne undersøgelses data. Ifølge Datatilsynet skal privat forskning, hvorunder denne undersøgelse hører, anmeldes, hvis én eller flere af følgende oplysninger indgår som led i dataindsamlingen:

- Racemæssig eller etnisk baggrund
- Politisk overbevisning
- Religiøs overbevisning
- Filosofisk overbevisning
- Fagforeningsmæssige tilhørsforhold
- Helbredsforhold og misbrug af nydelsesmidler m.v.
- Seksuelle forhold
- Strafbare forhold
- Væsentlige sociale problemer

Umiddelbart var der ikke årsag til anmeldelse af den undersøgelse til Datatilsynet, idet undersøgelsen omhandler de studerendes årsager til frafald med henblik på uddannelsens indhold og opbygning samt forholdene alder, adgangsgivende uddannelse og eksamenskvote. Dog gjorde jeg mig overvejelser forud fokusgruppeinterviewet, idet de studerende spontant i diskussionen kunne tænkes at inddrage eksempelvis religiøse forhold, der påvirkede deres oplevelse af frafald. Den ansatte ved Datatilsynet, jeg talte med pr. telefon, informerede om, at hvis dette blev aktuelt, kunne jeg kontakte dem på ny.

Selvom denne undersøgelse ikke forudsatte anmeldelse stilles krav til grundige etiske overvejelser før, under og efter interviewet.

Ifølge Kvale og Brinkmann er den praktiske klogskab, phronesis, et centralt element i det kvalitative interview og dermed et fokus for forskeren (Kvale, Brinkmann 2009). Hertil

føjes, at forskeren bør tænke kontekstuellet frem for at gå ud fra universelle principper (ibid.). Den etiske tilgang er hermed ikke fastlagt på forhånd, men er derimod kontekstafhængig, hvor forskeren anvender sin praktiske klogskab. Dette har givet anledning til en række etiske overvejelser, jeg har gjort mig før under og efter interviewet.

Konsekvenser for informanterne

Kvale og Brinkmann understreger, at man som forsker bør forholde sig til konsekvenserne af en kvalitativ undersøgelse med hensyn til den mulige skade, den kan påføre informanterne såvel som de fordele, der kan fås ved at deltage i undersøgelsen (Kvale, Brinkmann 2009). For denne undersøgelse har den nye viden om studerendes årsager til frafald i sygeplejerskeuddannelsen kunne bidrage til forbedring og udvikling af uddannelsen. Dette bidrag er til gavn for gruppen af kommende og eventuelt nuværende sygeplejestuderende. Deltagerne kan åbenlyst ikke direkte nyde gode heraf, idet de har valgt at forlade uddannelsen, medmindre de overvejer at genoptage uddannelsen. Imidlertid kan de drage nytte af selve interviewet som en proces, der bidrager med selvindsigt gennem genkaldelse af tidligere oplevelser, hvilket kan anvendes i nuværende eller kommende uddannelse.

Informeret samtykke

En anden overvejelse omhandler, hvordan der blev indhentet informeret samtykke fra informanterne. I denne undersøgelse har jeg valgt at indhente samtykket skriftligt såvel som mundtligt. Det skriftlige samtykke bestod af et informationsbrev og en skriftlig samtykkeerklæring, der blev tilsendt forud interviewet, som skulle underskrives og returneres til mig. Den mundtlige samtykke bestod af en introduktion og introduktion umiddelbart før interviewet. Ifølge Kvale og Brinkmann bør forskeren nøje overveje, hvor meget information, der gives (Kvale, Brinkmann 2009). Som følge heraf har jeg valgt at informere om undersøgelsens formål, anonymitet samt fortrolighed og muligheden for at springe fra til hver en tid.

Mht. rekruttering af informanterne var sygeplejeskolen bindeleddet mellem de tidligere studerende og jeg, hvormed jeg ikke fik adgang til deres navne, mail-adresser mm. før, de havde givet deres samtykke til deltagelse. Desuden fik jeg tilsendt en opgørelse over frafald og årsager hertil fra den pågældende sygeplejeskole. Her bad jeg om at få slettet de studerendes navne, CPR-nummer mm., der kunne afsløre deres identitet, idet opgørelsen

omhandlende tidligere studerende, hvoraf kun tre personer havde givet deres samtykke til deltagelse.

Anonymitet og fortrolighed

Fortrolighed indebærer, at private data, der kan identificere informanterne, ikke afsløres (Kvale, Brinkmann 2009). Overvejelser om anonymitet og fortrolighed har medført, at informanternes navne ikke anvendes i det transskriberede materiale, at lydoptagelsen på diktafonen blev slettet efter transskribering samt udeladelse af andre informationer, der kan afsløre informanternes identitet. Desuden udfører jeg selv transskribering, hvorfor ingen andre får adgang til lydoptagelsen.

Min rolle som moderator

Ifølge Kvale og Brinkmann bør forskeren være klar over, at den kvalitative forsknings åbenhed og intimitet kan få deltagerne til at give oplysninger, de senere kan fortryde (Kvale, Brinkmann 2009). Desuden kan forskerens evne til at lytte opmærksomt resultere i kvasi-terapeutiske relationer, som de færreste kvalitative forskere er uddannet til (ibid.). Jeg har derfor gjort mig overvejelser om min rolle som moderator i interviewsituationen. Diskussionerne i interviewet kan blive af følsom karakter, selvom emnerne som udgangspunkt ikke er følsomme. I interviewsituationen må jeg derfor være bevidst om balancen mellem nødvendigheden af deltagerens åbenhed og deres villighed. Endvidere må jeg være bevidst om, at min evne til at lytte opmærksomt ikke antager terapeutisk karakter, som jeg ikke har kompetencer eller kvalifikationer til.

Offentliggørelse af undersøgelsen

Endelig må de konsekvenser, der forventes gennem offentliggørelse af undersøgelsen, overvejes (Kvale, Brinkmann 2009). Grundet ovenstående beskrivelse af anonymitet og fortrolighed medfører offentliggørelse af undersøgelsen ingen konsekvenser for deltagerne. Undersøgelsen offentliggøres i specialet på hjemmesiden for Kandidatuddannelsen i Sygepleje samt censor, eksaminator og undertegnede. Denne offentliggørelse kan derimod tænkes at skabe opmærksomheden om frafald i sygeplejerskeuddannelsen og dermed medvirke til positive konsekvenser.

Bilag 4: Interviewguide til fokusgruppeinterview

Temaer	Startspørgsmål	Uddybende spørgsmål
<i>Årsager til frafald</i>	Prøv helt overordnet at beskrive, hvorfor I valgte at afbryde sygeplejestudiet	<ul style="list-style-type: none"> • Prøv at give eksempler oplevelser som medvirkede til, at I afbrød studiet • Var der nogle oplevelser eller episoder, der havde større betydning end andre for jeres oplevelse af at afbryde studiet?
<i>Forventninger til sygeplejerskeuddannelsen</i>	Prøv at beskriv jeres forventninger til sygeplejestudiet	<ul style="list-style-type: none"> • Havde I før studiestart undersøgt, hvad uddannelsen gik ud på? • Hvordan fik I kendskab til uddannelsen (fra venner, familie, studievejleder eller andet)? • Prøv at beskriv jeres indstilling til studiet (motivation til at gøre en indsats mht. lektier, opgaver mm.) • Levede uddannelsen op til de forventninger I havde?
<i>Den teoretiske undervisning</i>	Kan I prøve at beskrive jeres oplevelser af undervisningen på sygeplejeskolen?	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan oplevede I undervisningens krav? Eksempelvis niveauet i undervisningen, krav til forberedelse til undervisningen og opgaver • Hvordan oplevede i undervisningens form? For lidt/meget på forelæsningsform, for lidt/meget gruppearbejde, for lidt/meget forberedelse
<i>Den kliniske undervisning</i>	Prøv at beskriv jeres oplevelser af den kliniske undervisning	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan oplevede I at være studerende i klinikken? • Hvordan oplevede i samarbejdet med jeres kliniske vejleder? Andet personale på afdelingen? • Hvordan oplevede I de krav, der blev stillet i den

		<p>kliniske undervisning? Eksempelvis til skriftligt arbejde og hvad der blev forventet af jer, når I kom på afdelingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oplevede I en sammenhæng mellem den kliniske undervisning og den mere teoretiske undervisning på skolen?
<i>Studiemiljøet</i>	Hvordan oplevede I at falde til på studiet?	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan oplevede I kontakten og samværet med jeres medstuderende? • Hvordan oplevede I kontakten og samværet med undervisere? • Oplevede I, at der blev gjort en indsats for at skabe fællesskab mellem de studerende? <ul style="list-style-type: none"> - fra de studerendes side (fester, arrangementer uden for skolen mm.) - fra skolens side (arrangementer på skolen, de fysiske faciliteter mm.)
<i>Afrunding af interview</i>	Nu har jeg stillet spørgsmål til det, jeg gerne ville.	<ul style="list-style-type: none"> • Er der noget, I synes, vi mangler at komme ind på og tale om? • Hvordan har det været at deltage i dette interview?

Bilag 5: Dokument til udfyldning af baggrundsdata

BAGGRUNDSINFORMATION – udfyldes efter interview

1. Navn (holdes anonymt i det færdige materia-

le): _____

2. Alder: _____ år

3. Adgangsgivende uddannelse (ex.

HF, gymnasium, HTX): _____

4. Eksamenskvote fra adgangsgivende uddannelse (eksamensgennemsnit): _____

5. Havde du sabbatår, inden du startede på sygeplejerskolen? Ja Nej (sæt kryds)

6. Faders uddannelse: _____

7. Moders uddannelse: _____

8. Tidspunkt for påbegyndelse af sygeplejerskeuddannelsen og afbrud (måned og år):

Uddannelse påbegyndt: _____ Uddannelse afbrudt: _____

9. Havde du et fritidsarbejde under sygeplejerskeuddannelsen? Ja Nej

10. Havde du studierelevant arbejde under sygeplejerskeuddannelsen (ex. hjemme-, handicaphjælper): Ja Nej

11. Hvilken prioritet havde sygeplejerskeuddannelsen på din ansøgning?

Bilag 6: Informanternes baggrundsdata

	Informant 1	Informant 2	Informant 3
Køn	Kvinde	Mand	Kvinde
Nuværende alder	22 år	25 år	25 år
Alder ved frafald	21 år	24 år	24 år
Adgangsgivende uddannelse	Gymnasium	Gymnasium	Gymnasium
Eksamenskvote (13-skalaen)	9,0	7,8	8,1
Sabbatår	Ja	Ja	Ja
Faders uddannelse	Tømrer	Landmand	Kok
Moders uddannelse	Ernæringsøkonom	9. klasse	Kontorassistent
Uddannelsen påbegyndt	Februar 2009	August 2008	Februar 2009
Uddannelsen afbrudt	Juni 2009	Juni 2009	August 2009
Fritidsarbejde under uddannelsen	Ja	Ja	Nej
Studierelevant fritidsarbejde	Nej	Ja	Nej
Uddannelsens prioritering	2. prioritet	1. prioritet	1. prioritet

Bilag 7: Frafaldsregistrering

Klasse	Studerendes navn (sløret)	Årsager til frafald	Modul og dato
08IIB		Skuffet over praktik	1
do		Vil i gang med psykologistudiet	1
do		Skulle flytte til Ålborg	1
08IIA		Personlige problemer i forhold til sygdom i familien	d. 7.11.08
do		Ikke fået fat på hende	d. 15.11.08
do		Syg - depression	d. 15.9.08
08IIC		Var ikke klar til at starte på uddannelsen	Modul 1 03092008
do		Syg – går herefter på barsel	2 Nov. 2008
do		Lang transport – bor i Hobro Ikke motiveret nok – følte sig presset til at starte. Meget tilfreds med uddannelsen hos os.	Modul 1 30092008
do		Fortruet valg af uddannelse – vil ind ved politiet	Modul 3 3/4 09
08IIB		Er kommet for tidligt i gang, vil ud at rejse	Modul 2 d. 22.1.09
08I		Har svært ved den tætte/intime kontakt med pt.	Modul 5 Marts 09
08IID		Problemer hjemme. Passer psykisk syg hustru	Modul 2 20/2 09
08IID		Ønsker anden uddannelse. Evt. lærerudd.	Modul 2 30/1 09
08IID		% kontakt tlf.	Modul 1 8/10 08
08IID		Flyttet til Kbh. Skal arb. En periode i DSR	Modul 2 24/11 08
08IIA		Har en depression	Modul 3 3/4 09
08IIB		Manglende motivation allerede fra studiestart	Modul 2 6/11 08
08IIB		% kontakt (fejlmelding på telefon)	Modul 3 10/3-09
08IIB		Ikke studieparat, for mange piger	Modul 3 10/3-09
09IB		Ikke reageret på henvendelse. Skolen har afbrudt studieforløbet.	Modul 1 3/4 09
09IA		Personlige problemer/afbrudt parforhold	Modul 2 28.4.09
08IIB		Uddannelsen var ikke den rigtige	Modul 4 2/6-09
09ID		Startet på SOSU-uddannelsen	Modul 2 30/4-09
08IIB		Overflyttes til Sygepl. Kbh.	Modul 4 6.8.09

08IID		Vil noget andet, ved ikke hvad (ikke bestået modul 3 og 4)	Modul 4 19.8.09
08IIB		Forkert valg af studie	Modul 4 8/8-09
08IIB		Udd. Sosu-ass. Vi hellere arbejde som dette	Modul 4 15/8-09
09IB		Flyttet tilbage til Holland	Modul 2 12/8-09
09IB		Forkert valg af studie	Modul 2 7/8-09
08IIA		Starter på en anden uddannelse, sundhed og ernæring.	Modul 5 24.8.09
08IIA		Fortruidt valg af udd.	Modul 5 15.9.09
08IIA		Fortruidt valg af udd.	Modul 5 15.9.2009
09IC		Vil skifte til en anden uddannelse	Modu 3 15.9.2009
09IC		Fagligt for højt niveau medførte stress Gik ikke op til modul 3 prøve	Modul 4 4/1 2010
09IIB		Personlige årsager	Modul 1 30/10-09
09IID		Sygdom	Modul 1 09.11.09
08IID		Overflyttet til sygeplejerskeudd. Thisted	Modul 5 06.11.09
09IIA		Fortruidt uddannelse	Modul 2 01.12.09
09IA		Fortruidt udd.valg	Modul 4 4.1.10
09IIC		Fortruidt valg af uddannelse Synes uddannelsen var for naturvidenskabelig	Modul 2 11.01.10
09IIB		Sygdom	Modul 2 d. 13.1.10
09IA		Dumpet 2 gange på modul 4. Tror ikke at det er den rigtige uddannelse for hende	Modul 4 17 01 2010